

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»»**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
«ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»
(для бакалаврів)**

Київ 2018

Підготовлено професором кафедри фінансів, банківської та страхової справи Братусь Г.А.

Затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської та страхової справи ННІМЕФ ПрАТ «ВНЗ МАУП» (протокол № 10 від 15.03.2018 р.)

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового інституту менеджменту, економіки та фінансів ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (протокол № 3 від 19.03.2018 р.)

Братусь Г.А. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Фінанси підприємств» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2018. – 89 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, загальні рекомендації щодо організації самостійної роботи, тематичний план, зміст дисципліни «Фінанси підприємства» по модулях, контрольні та дискусійні питання до семінарських завдань, практичні завдання для аудиторної та позааудиторної роботи, завдання для самостійної роботи, тестові питання, тлумачний словник, список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах ринку питання стану фінансів підприємств цікавить мільйони безпосередніх і опосередкованих учасників економічного процесу. Фінанси підприємств є важливою ланкою здійснення господарської діяльності та сфери державного регулювання усєї фінансової системи держави. Фінансові ресурси підприємств формуються в результаті фінансово-господарської діяльності. Ефективність діяльності підприємства і його фінансові результати залежать від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності незалежно від форми власності й організаційно-правової форми господарювання. Фінанси є кровоносною системою підприємницької діяльності. Рух грошей, його швидкість і масштаби визначають працездатність фінансової системи. З руху грошей починається і ним завершується кругообіг коштів підприємства, оборот всього капіталу.

Метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системи базових знань з теорії фінансових відносин суб'єктів господарювання і вмінь використовувати ці знання в практичних цілях при вивченні, дослідженні і визначенні закономірностей тенденцій розвитку фінансового механізму, надання відомостей про фінанси підприємств, їх ролі у фінансовій системі держави та функціонуванні народного господарства; закладення основ для розуміння фінансових відносин у суспільстві; ознайомлення з методологією та методикою дослідження функціонування перерозподільних відносин, особливостями розрахунку узагальнюючих фінансових показників.

Для досягнення мети вивченням дисципліни передбачається вирішення наступних **завдань**:

- вивчення сутності та функцій фінансів підприємств;
- розуміння принципів та методів організації фінансів підприємств;
- вивчення складу, структури фінансових ресурсів та джерел їх формування;
- набуття знань щодо основ організації фінансування оборотних активів та фінансового забезпечення відтворення матеріальних необоротних активів;
- формування знань про оподаткування підприємств та оволодіння практикою розрахунку податкових платежів;
- набуття студентами практичних вмінь оцінювати фінансовий стан підприємства;
- оволодіння методами фінансового планування;
- розуміння основ здійснення санації підприємств.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти **повинен вміти**:

- самостійно визначити реально можливі джерела формування фінансових ресурсів (капіталу) підприємства, оцінювати зміну складу, структури фінансових ресурсів та ефективності їх використання;

- обґрунтовувати переваги й недоліки кожної з форм організації безготівкових розрахунків та застосовувати їх для організації грошового обороту на підприємстві;
- виконувати розрахунки чистих грошових надходжень, доходів, витрат, фінансових результатів підприємства та здійснювати оцінку абсолютних і відносних показників фінансових результатів;
- розраховувати суми податкових платежів та інших обов'язкових платежів неподаткового характеру, визначати вплив цих платежів на результати господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- самостійно визначати потребу підприємства в оборотному капіталі та джерела забезпечення такої потреби;
- організовувати забезпечення підприємства кредитними ресурсами та здійснювати розрахунки щодо обслуговування й погашення кредитів;
- формувати амортизаційну політику підприємства та організовувати фінансове забезпечення відтворення основних фондів;
- самостійно виконувати розрахунки необхідних показників та робити висновки щодо оцінювання фінансового стану підприємств, його кредитоспроможності та ділової активності;
- організовувати фінансове планування на підприємстві та виконувати планові розрахунки;
- обґрунтовувати заходи фінансової санації підприємства.

Дисципліна поглиблює знання, отримані здобувачами вищої освіти при вивченні курсів «Політична економія», «Фінанси», «Економіка підприємства», «Теорія бухгалтерського обліку», «Податкова система» та ін.

Важливою складовою роботи здобувачів вищої освіти є самостійна підготовка ними матеріалів, питань, завдань із кожної теми навчального курсу. Оскільки навчальним планом передбачено виділення навчального часу для самостійної роботи студентів, частина обов'язкового програмного матеріалу вноситься на самостійне вивчення студентів.

Самостійна робота студентів має бути систематичною, послідовною, здійснюватися з використанням методико-технологічних прийомів та принципів, що дасть можливість студенту більш досконало опанувати предмет курсу. Перед усім здобувач вищої освіти має усвідомити теоретичну та практичну значимість дисципліни; детально ознайомитися із найважливішими розділами курсу; усвідомити, що всі теми курсу взаємопов'язані між собою.

Форми самостійної роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- самостійна робота з підручником, науковою та періодичною літературою;
- вивчення та аналіз законодавчих та нормативних документів;
- пошук і опрацювання матеріалів через мережу Інтернет;
- узагальнення та аналіз фактичних даних;
- проведення самостійних наукових досліджень;
- підготовка аналітичних записок, доповідей, рефератів, презентацій;

- виконання індивідуальних завдань;
- написання контрольних робіт;
- підготовка до екзамену.

Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Фінанси підприємств» містять тематичний зміст дисципліни, зміст питань, розгляд яких не передбачено планами лекційних занять; індивідуальні завдання для самостійної роботи; теми рефератів; ключові терміни; питання для самоконтролю і самоперевірки знань та співбесіди; тестові завдання, ключові терміни; список рекомендованої літератури.

Мета самостійної роботи – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості – умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи із дисципліни «Фінанси підприємств» розроблені відповідно до програми курсу «Фінанси підприємств» для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» рівня вищої освіти «бакалавр».

Методичні рекомендації призначені для підготовки до практичних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи над дисципліною, підготовки до заліку, студентів як стаціонарної, так і заочної форми навчання.

Відповідно до програми курсу збірник містить завдання по основних розділах курсу «Фінанси підприємств».

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»**

№ п/п	Назва змістового модуля та теми	Лекції	Семінарські та практ. заняття	Самост. робота студент.
<i>Змістовий модуль I. Основи організації фінансової роботи на підприємстві</i>				
1.	Сутність фінансів і фінансовий механізм підприємства	2	0	8
2.	Організація грошових розрахунків підприємства	2	1	8
3.	Грошові надходження підприємства	2	1	8
4.	Формування і розподіл прибутку підприємства	2	2	8
5.	Оподаткування підприємств	2	2	8
	<i>Рубіжний контроль за I модулем</i>	0	1	0
<i>Змістовий модуль II. Основи забезпечення підприємства фінансовими ресурсами</i>				
6.	Основи організації оборотних коштів підприємств	2	2	6
7.	Кредитування підприємств	2	0	6
8.	Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	2	2	8
9.	Оцінювання фінансового стану підприємства	2	2	8
10.	Фінансове планування на підприємствах	2	0	8
11.	Фінансова санація та банкрутство підприємств	2	0	8
	<i>Рубіжний контроль за II модулем</i>	0	1	0
	Разом – 120 годин	22	14	84
Підсумковий контроль (іспит)				

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів включає завдання різних типів та рівнів складності. Основними формами самостійної роботи студентів у процесі вивчення дисципліни є:

- робота над конспектами лекцій, планами практичних занять;
- вивчення навчального матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, робота з нормативно-правовими актами;
- робота з каталогами бібліотек з метою пошуку необхідної інформації;
- опрацювання матеріалу за першоджерелами – науковою, спеціальною, науковими публікаціями в періодичних виданнях, інформаційно-довідковою літературою;
- конспектування самостійно вивченого матеріалу, підготовка доповідей, рефератів, написання курсових робіт;
- активна участь у практичних заняттях, колоквіумах;
- науково-дослідна робота під час проходження практики та ін.

Під час самостійного опрацювання кожної теми та при підготовці до практичних занять *важливе значення мають лекції*. Вони дають студентам знання в обсязі, необхідному для подальшого самостійного поглибленого вивчення дисципліни, орієнтують у найбільш раціональному напрямі щодо самостійного опрацювання кожної теми, роз'яснюють найбільш складні поняття та положення. У ході лекції викладачем здійснюються посилання на навчальну, наукову і спеціальну літературу, а також на нормативно-правові джерела. Ведення конспекту лекції дає можливість студенту уважно проаналізувати лекційний матеріал під час подальшого поглибленого вивчення теми та при підготовці до семінарських і практичних занять. Окремі питання, які розкриті в конспекті лекції в загальному виді, та ті, що винесені на самостійне опрацювання, студент повинен опрацювати і засвоїти за *рекомендованими підручниками, навчальними посібниками, законодавчо-нормативною та довідково-інформаційною літературою*.

Під час роботи з названими джерелами студент повинен ознайомитися з їх змістом та відібрати необхідний для вивчення матеріал (розділи, підрозділи і т.д.). При самостійному вивченні матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, науковою та спеціальною літературою необхідно аналізувати прочитане, порівнюючи з прослуханою та законспектованою лекцією, робити логічні висновки, відмічати незрозумілі положення з метою подальшого їх з'ясування на семінарському чи практичному занятті. Тут доцільно виписувати формулювання конкретних положень та визначень іншими авторами. Під час роботи з науковою та спеціальною літературою студент може знайти посилання на додаткові літературні, які не зазначені в списку рекомендованої літератури цього навчально-методичного комплексу. Використання таких додаткових джерел для самостійного поглибленого вивчення матеріалу є важливим, а особливо під час підготовки доповідей та рефератів.

Маючи список літературних джерел, студенту необхідно звернутися до алфавітного каталогу бібліотеки та знайти в ньому каталожну картку з необхідним джерелом і бібліотечним шифром. Якщо ж студент поглиблено вивчає конкретну проблему, готує наукову доповідь, реферат чи курсову роботу і йому не вистачає матеріалу в списку рекомендованої літератури, невідомі реквізити рекомендованих літературних джерел, то необхідно звернутися до систематичного каталогу бібліотеки, в тому числі й до тематичного каталогу публікацій в періодичних виданнях.

Індивідуальна робота студентів сприяє поглибленню знань з дисципліни шляхом творчого пошук вивчення запропонованої проблеми. З цією метою рекомендується вдало поєднувати теоретичний та практичний матеріал.

У процесі самостійної та індивідуальної роботи студентів доцільно активно використовувати тестові та розрахункові завдання для самоконтролю набутих знань. За результатами самостійного виконання теоретичних завдань визначається рівень засвоєння студентом основних термінів, принципів, показників, методологічних та методичних основ на яких ґрунтується дисципліна.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

Змістовий модуль I. Основи організації фінансової роботи на підприємстві

Тема 1. Сутність фінансів і фінансовий механізм підприємства

Фінанси підприємств як складова фінансової системи. Групи фінансових відносин, що відносяться до фінансів підприємств. Поняття грошових фондів і фінансових ресурсів підприємств. Економічні методи та способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів. Поділ коштів підприємства на власні, позичені й залучені. Основні принципи організації фінансів підприємств за ринкових умов. Форми власності, галузеві та організаційні фактори, що визначають особливості фінансів підприємств у різних сферах і структурах економіки. Поняття фінансової діяльності підприємства та її організація.

Зміст і завдання фінансової роботи на підприємствах. Сутність та загальна характеристика етапів фінансової роботи на підприємстві. Зміст і основні завдання операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Фінанси підприємств за умов ринкової економіки. Приватизація державних підприємств. Роль малого бізнесу, приватного підприємництва у формуванні ринкової економіки. Сутність фінансової діяльності підприємств. Напрямки фінансової роботи. Сутність фінансового механізму підприємств, його складові (фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення). Інформаційна основа фінансової діяльності та нормативна база (правове регулювання) фінансової діяльності підприємств. Сутність фінансових ресурсів підприємств. Джерела утворення фінансових ресурсів (власні та залучені). Сутність, джерела утворення та напрямки використання грошових фондів підприємств (статутний, додатковий, резервний капітал, фонд нагромадження, фонд споживання, валютний, дивідендний фонди, фонд виплати заробітної плати, амортизаційний фонд). Способи мобілізації фінансових ресурсів на фінансовому ринку. Фінансові зобов'язання підприємств (зовнішні та внутрішні).

*Література основна [36-42; 44; 45-49; 51; 54]
додаткова [74; 79; 82]*

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Фінансові відносини, які виникають на рівні підприємств.
2. Ознаки фінансів підприємств, які їх виділяють в окрему ланку фінансових відносин.
3. Фінанси підприємств як складова ланка національної фінансової системи.
4. Сутність і функції фінансів підприємств.

5. Зміст та організація фінансової роботи на підприємстві.
6. Організаційна структура управління фінансами на підприємстві.
7. Складові фінансових ресурсів підприємств.
8. Статутний фонд як джерело господарсько-фінансової діяльності підприємств.
9. Порядок оцінювання внесків засновників у статутний фонд.
10. Аналіз динаміки та структури капіталу підприємства.
11. Особливості організації фінансів підприємств різних форм власності та різних організаційно-правових форм.
12. Поясніть дію фінансового механізму підприємства.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Фінансові відносини та фінансова діяльність підприємств.
2. Інформаційна основа фінансової діяльності.
3. Нормативна база фінансової діяльності.
4. Особливості фінансової діяльності власного підприємства, командитного товариства та ТОВ.
5. Фінансова діяльність державних підприємств.
6. Фінансова діяльність АТ.

Самостійна робота:

Завдання 1.

Схематично зобразити фінансові зв'язки та потоки доходів між підприємствами та домашніми господарствами, підприємствами і фінансовими установами, підприємствами і державою;

Завдання 2. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Фінанси підприємств як складова ланка національної фінансової системи.
- Особливості формування та зміни пайового капіталу підприємств різних форм власності.
- Джерела формування фінансових ресурсів підприємства.
- Управління фінансами підприємств в умовах ринкової конкуренції.
- Впровадження прогресивних методів управління фінансових ресурсів підприємства.
- Формування і використання фінансових ресурсів підприємства.
- Фінансовий механізм управління фінансами підприємств.
- Антикризове управління фінансами підприємств.

Завдання 3. Доповніть відкриті тести

1. Фінанси підприємств – це ...
2. Суб'єктами фінансів підприємств є ...

3. Фінанси підприємств проявляються через наступні функції:
4. На рівні підприємств виникають такі групи фінансових відносин (назвати декілька):
5. Організація фінансів підприємств – це ...
6. Організація фінансів підприємств ґрунтується на наступних принципах ...
7. Фінансовий механізм підприємства – це ...
8. До основних елементів фінансового механізму підприємств відносяться:
9. Практична фінансова робота на підприємстві здійснюється за такими напрямками:
10. Фінансові методи – це ...
11. Фінансові важелі – це ...
12. Фінансові ресурси підприємства – це ...
13. До основних елементів фінансових ресурсів відносяться:
14. Основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є ...
15. До основних способів мобілізації фінансових ресурсів відносяться:
16. Власний капітал підприємства – це ...
17. До складу додаткового капіталу підприємства включаються:
18. Пайовий капітал – це ...
19. Самофінансування – це ...
20. Мобілізація фінансових ресурсів на ринку капіталу здійснюється шляхом:
21. Взаємне фінансування господарюючих суб'єктів – це ...
22. Статутний фонд підприємства може формуватися за рахунок: ...
23. Порядок і джерела формування статутних фондів залежать від:
24. Зменшення статутного фонду товариства з обмеженою відповідальністю може здійснюватися шляхом ...

Тестові завдання

1. Фінанси підприємств – це:
 - А) сукупність відособлених, але взаємозалежних сфер і ланок фінансових відносин, що виникають у ринкових сферах виробничої і невиробничої діяльності із приводу утворення та використання грошових фондів, які утворюються відповідними органами
 - Б) сукупність економічних відносин, що пов'язані з рухом грошових потоків, формуванням, розподілом і використанням ВВП в процесі відтворення
 - В) сукупність економічних відносин, що пов'язані з рухом грошових потоків, формуванням, розподілом і використанням доходів і грошових фондів суб'єктів господарювання в процесі відтворення

2. Матеріальною умовою появи і функціонування фінансів є :
 - А) майно підприємства
 - Б) гроші, покладені в основу існування відповідних видів грошових відносин
 - В) прибуток підприємства, отриманий в результаті господарської діяльності

3. Об'єктом фінансів підприємств є
 - А) підприємства та організації

Б) гроші, покладені в основу існування відповідних видів грошових відносин
В) економічні відносини, пов'язані з рухом коштів, формуванням та використанням грошових фондів

4. Обов'язковими передумовами ефективного функціонування фінансів підприємств є:

А) різноманітність форм власності; свобода підприємництва та самостійність у прийнятті рішень; вільне ринкове ціноутворення та конкуренція

Б) самофінансування підприємництва; правове забезпечення правил економічної поведінки всіх суб'єктів підприємницької діяльності; обмеження і регламентація державного втручання в діяльність підприємств

В) відповіді а і б

5. Фінансові ресурси підприємств – це:

А) сукупність засобів, за допомогою яких суб'єкт господарювання може досягти мети й одержати очікуваний результат

Б) власний та залучений грошовий капітал, який вони використовують для формування власних активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходу, прибутку

В) власний грошовий капітал, який вони використовують для формування власних активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходу, прибутку

6. Фінансові ресурси як джерела формування активів підприємства відображаються у

А) пасиві балансу

Б) активі балансу

В) звіті про фінансові результати

7. Фінансові відносини суб'єкта господарювання із державою з приводу виплати податків, зборів й інших обов'язкових платежів і в позабюджетні фонди всіх рівнів – це:

А) внутрішні фінансові відносини

Б) зовнішні фінансові відносини

В) як внутрішні, так і зовнішні фінансові відносини

8. У механізмі управління фінансовою діяльністю, ставки відсотка, ставки податкових платежів, норми амортизації основних засобів, норма прибутку належать до:

А) фінансових важелів

Б) державного правового та нормативного регулювання фінансової діяльності підприємств

В) внутрішнього регулювання

9. Залучені кошти – це:

- А) додатковий вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний, нерозподілений прибуток, цільове фінансування та ін.
- Б) отримані кредити, пайові та інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку
- В) капітал, який вони використовують для формування власних активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходу

10. Фінансовий механізм підприємства – це:

- А) система фінансових відносин щодо формування та розподілу фінансових ресурсів підприємства
- Б) система, призначена для визначення можливості най економнішого витрачання матеріальних, трудових та грошових ресурсів на одиницю продукції.
- В) система управління фінансами, призначена для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів з метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати його діяльності

11. Яке з нижченаведених тверджень щодо сутності поняття «фінанси підприємств» не є вірним?

- А) фінанси підприємств охоплюють грошові відносини, пов'язані з формуванням та використанням різноманітних грошових ресурсів
- Б) за допомогою фінансів підприємств мобілізуються і створюються фінансові ресурси для їх подальшого перерозподілу
- В) за допомогою фінансів підприємств мобілізуються і створюються фінансові ресурси для обслуговування руху вартості ВВП на всіх стадіях відтворювального процесу
- Г) за допомогою фінансів підприємств обслуговується процес виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг)

12. До факторів, які негативно впливають на функціонування фінансів належить:

- А) самофінансування підприємницьких структур
- Б) ринкове ціноутворення і конкуренція
- В) активне державне втручання в діяльність підприємств
- Г) наявність нормативно-правового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання

13. Об'єктом фінансів підприємств є:

- а) підприємства та банківські установи
- б) підприємства, банківські установи та страхові компанії
- в) підприємства та грошові відносини між ними
- г) економічні відносини, пов'язані з рухом коштів, формування та використанням грошових фондів

14. До суб'єктів фінансів підприємств не належать:

- а) позабюджетні фонди
- б) страхові компанії
- в) аудиторські організації
- г) фізичні особи

До ключових функцій фінансів підприємств більшість вчених відносять:

- а) аналітичну та управлінську функцію
- б) управлінську та стимулюючу функцію
- в) стимулюючу та контрольну функцію
- г) контрольну та розподільчу функцію

15. До сфери функціонування фінансових відносин підприємств не відносять відносини:

- А) між підприємством та банками;
- Б) між підприємством та його працівниками;
- В) між працівниками на підприємстві;
- Г) між підприємством та його засновниками.

16. Фінансові ресурси підприємства – це:

- А) грошові фонди;
- Б) грошові фонди та грошові кошти, які використовуються в нефондовій формі
- В) грошові кошти, які використовуються в нефондовій формі;
- Г) природні ресурси підприємства.

17. До власних джерел формування фінансових ресурсів підприємства не відносять:

- А) прибуток
- Б) благодійні внески
- В) заробітну плату
- Г) амортизацію

18. Яке з нижченаведених тверджень не є вірним:

- а) фінансові ресурси завжди мають певне цільове призначення
- б) фінансові ресурси завжди мають певне джерело створення
- в) фінансові ресурси і у статичному плані, і під час руху завжди виражають відношення власності
- г) фінансові ресурси виражають відношення власності лише під час їх руху

19. Фінансові ресурси використовують у:

- А) фондів споживання та фондів нагромадження;
- Б) фондів споживання;
- В) фондів відшкодування та фондів споживання;
- Г) фондів відшкодування, споживання та нагромадження

20. Система управління фінансами, призначена для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів з метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати його діяльності – це:

- А) фінанси підприємства
- Б) фінансовий механізм підприємства
- В) фінансовий план підприємства.

Література основна [1-2, 7-9, 11,13-18].

Література додаткова [21-23, 33-36].

Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємства

Грошовий обіг на підприємстві. Сутність грошових розрахунків в господарській діяльності підприємств.

Готівкові розрахунки на підприємстві. Проведення касових операцій. Застосування електронних контрольно-касових апаратів. Ліміти залишку готівки в касі. Касова дисципліна.

Порядок організації та порівняння результатів безготівкових розрахунків із застосуванням платіжних доручень, вимог-доручень, розрахункових чеків.

Аккредитив: його види, переваги та недоліки.

Взаємне списання заборгованості. Примусове списання грошових коштів.

Вексельна форма розрахунків. Простий та переказний вексельний обіг. Порядок проведення заліку взаємної заборгованості з використанням векселів. Вексельний обіг з опротестуванням векселя.

Сучасні форми безготівкових розрахунків.

Порядок відкриття рахунків в установах банків.

Розрахунково платіжна дисципліна на підприємстві: засоби її забезпечення та вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Порядок відкриття поточного рахунку.
2. Документообіг у ході проведення розрахунків платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, платіжними вимогами.
3. Порядок розрахунків за допомогою чеків.
4. Види векселів та операції з ними (облік, аваль, переказ).
5. Порядок документообігу під час розрахунків акредитивами.
6. Організація розрахунків на підприємстві за допомогою пластикових карток.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Сутність грошового обігу на підприємстві.
2. Значення грошових розрахунків в господарській діяльності підприємств.
3. Грошові розрахунки: сутність і класифікація.
4. Організація готівкових розрахунків.
5. Принципи організації безготівкових розрахунків.
6. Розрахунки платіжними дорученнями.

7. Порядок організації розрахунків за допомогою платіжних вимог-доручень.
8. Акредитивна форма розрахунків.
9. Порядок організації розрахунків за допомогою розрахункових чеків.
10. Вексельна форма розрахунків, її переваги та недоліки.
11. Розрахунково-платіжна дисципліна та засоби її забезпечення.
12. Застосування сучасних форм безготівкових розрахунків.
13. Порядок відкриття поточних рахунків підприємств в установах банків.

Самостійна робота:

Завдання 1.

Схематично відтворити взаємодії учасників безготівкових грошових розрахунків за кожною з форм їх організації (розрахунків із застосуванням платіжних доручень, вимог-доручень, розрахункових чеків, акредитивів відкличних, акредитивів безвідкличних, векселів простих, векселів переказних, систем «клієнт-бак», «клієнт-інтернет-банк» та «телефонний банкінг»; розрахунків шляхом взаємного списання заборгованості та примусового списання грошових коштів).

Завдання 2. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів:

- Шляхи підвищення результативності організації грошових розрахунків підприємств.
- Традиційні й сучасні форми безготівкових розрахунків.
- Напрями удосконалення механізму забезпечення розрахунково-платіжної дисципліни на підприємстві.
- Готівкові і безготівкові розрахунки на підприємстві.
- Управління грошовими потоками на підприємстві

Завдання 3. Дайте визначення ключовим термінам.

Ключові терміни: грошовий обіг, грошові розрахунки в господарській діяльності підприємств, готівкові розрахунки, касові операції, ліміт залишку готівки в касі, касова дисципліна, безготівкові розрахунки, платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, розрахунковий чек, відкличний акредитив, безвідкличний акредитив, простий вексель, переказний вексель, ремітент, «клієнт-бак», «клієнт-інтернет-банк», взаємне списання заборгованості, примусове списання грошових коштів, розрахунково-платіжна дисципліна.

Тестові завдання

1. Грошовий оборот – це...
 - а) Формування й розподіл грошових фондів;
 - б) Розподіл виручки від реалізації продукції;
 - в) Виробництво і реалізація продукції;

- г) Немає правильної відповіді.
2. Безготівкові розрахунки – це...
- а) Розрахунки, які здійснюються готівкою;
 - б) Розрахунки за допомогою чеків;
 - в) Розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках в банках;
 - г) Вірна відповідь відсутня.
3. Платіжне доручення – це...
- а) Документ, що містить доручення чекодавця банку стосовно перерахування з його рахунка певної суми грошей;
 - б) Письмове боргове зобов'язання, яке дає право вимагати від боржника сплати відповідної суми;
 - в) Письмове доручення власника рахунка переказати відповідну суму зі свого рахунка на рахунок отримувача коштів;
 - г) Комбінований документ, який містить вимогу постачальника та доручення платника;
 - д) Вірна відповідь відсутня.
4. «Вексель» – це...
- а) Доручення банку-покупця банку постачальника здійснити плату рахунків постачальника;
 - б) Письмове зобов'язання відповідної форми, яке надає право його власнику вимагати сплати відповідної суми у відповідний термін;
 - в) Вірна відповідь відсутня.
5. Акредитив – це...
- а) Форма розрахунку, за якої банк-емітент на доручення свого клієнта повинен здійснити платіж третій особі;
 - б) Розрахунковий документ з дорученням однієї кредитної установи іншій здійснити оплату за рахунок спеціально задепонованих коштів;
 - в) Розрахунковий документ, що містить доручення чекодавця банкові стосовно здійснення платежу;
 - г) Вірна відповідь відсутня.
6. Якщо покупець (платник) заздалегідь депонує кошти для розрахунку з постачальником, тоді такий акредитив слід вважати...
- а) Безвідкличним;
 - б) Непокритим;
 - в) Акцептованим;
 - г) Покритим;
 - д) Вірна відповідь відсутня.
7. Непокритий акредитив - це акредитив...
- а) Який не може бути змінений або анульований без згоди постачальника, для якого він був відкритий;

- б) Який може бути анульований банком-емітентом без попередньої згоди з постачальником;
- в) За яким платежі постачальнику гарантує банк;
- г) Вірна відповідь відсутня.

8. Вексельна форма розрахунків – це...

- а) Розрахунки між постачальником і платником за товари (послуги) з відстрочкою платежу;
- б) Письмове розпорядження власника рахунка банку перерахувати від повідну суму зі свого рахунка на рахунок отримувача коштів;
- в) Розрахунки між постачальником і платником за товари (послуги) з відстрочкою платежу на підставі спеціального документа;
- г) Вірна відповідь відсутня.

9. Переказний вексель – це...

- а) Письмовий документ, який містить зобов'язання особи, котра видала вексель (боржника) сплатити власнику векселя вказану суму;
- б) Зобов'язання банку – емітента векселя сплатити вказаній у векселі особі відповідну суму в установленій строк;
- в) Письмовий документ, який містить зобов'язання особи, котра видала вексель (трасант), сплатити вказану у векселі суму третій особі;
- г) Вірна відповідь відсутня.

10. Ремітент – це особа, яка...

- а) Переказує свій платіж на іншу особу;
- б) Є власником переказного векселя;
- в) Є платником за векселем;
- г) Зобов'язана сплатити за переказним векселем;
- д) Вірна відповідь відсутня.

Література основна [2, 8-11,13,15-18].

Література додаткова [21-25, 33-36].

Тема 3. Грошові надходження і доходи підприємства

Характеристика і склад грошових надходжень підприємств.

Аналіз руху грошових коштів за видами звичайної діяльності підприємства та від надзвичайних подій. Визначення чистого руху грошових коштів за звітний період в цілому по підприємству та за видами звичайної діяльності.

План грошових надходжень та видатків підприємства(оперативний фінансовий план), його зміст та значення для забезпечення синхронізації грошових надходжень і видатків.

Формування грошових надходжень від реалізації продукції, (товарів, робіт, послуг) та надходжень від іншої операційної діяльності (від реалізації оборотних активів, від операційної оренди, операційних курсових різниць). Грошові надходження від інвестиційної та фінансової діяльності (від продажу

основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інвестицій, цілісних майнових комплексів, інших необоротних активів, від списання кредиторської заборгованості, одержання грантів, субсидій, штрафів, пеней, відсотків, дивідендів).

Формування грошових надходжень від спільної діяльності, інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства, операцій на фінансовому ринку.

Формування грошових надходжень і доходів підприємства за видами діяльності, реалізація принципів нарахування, касового виконання і відповідності.

Грошові видатки підприємства за видами діяльності. Взаємозв'язок грошових видатків та витрат діяльності підприємства.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Види цін на продукцію підприємства.
2. Формування валового та чистого доходу підприємства.
3. Порядок нарахування податку на додану вартість, акцизів та мита та їх включення у дохід від реалізації продукції.
4. Класифікація витрат на продукцію за економічними елементами та калькуляційними статтями.
5. Планування витрат на виробництво та збут продукції.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Визначте сутність грошових надходжень підприємства.
2. За якими ознаками класифікуються грошові потоки підприємства?
3. Назвіть види грошових надходжень підприємств із вну-трішніх та зовнішніх джерел.
4. Які грошові розрахунки пов'язані з організацією основної діяльності підприємства? Чи впливають грошові надходження на фінансовий стан підприємства?
5. Охарактеризуйте джерела надходження та напрями відтоку грошових коштів на підприємстві за видами діяльності.
6. Назвіть фактори, що впливають на розмір виручки від реалізації продукції.
7. У чому відмінність чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) від валового характеристу виручки від реалізації продукції.
8. Назвіть фактори, що впливають на виручку від реалізації продукції (товарів, робіт послуг).
9. Дайте характеристику цін на доходу?
10. Як здійснюється рух коштів на підприємстві?
11. Що містить фінансова діяльність підприємства і які способи її організації?
12. Які операції пов'язані з інвестиційною діяльністю підприємства?
13. Охарактеризуйте види лізингу.

Самостійна робота:

Завдання 1

Використовуючи інформацію Звіту про рух грошових коштів оцінити динаміку та структурну динаміку чистих грошових надходжень за видами діяльності підприємства;

Використовуючи інформацію Звіту про рух грошових коштів та Звіту про фінансові результати підприємства порівняти формування доходів і грошових надходжень, витрат і грошових видатків за видами діяльності підприємства:

№	Грошові надходження та невідкладні платежі	
1.	Залишок грошових коштів на початок місяця	10
2.	Надходження на поточний рахунок виручки від реалізації продукції	120100
3.	просроченої кредиторської заборгованості	58400
4.	Надходження короткострокового кредиту	35700
5.	Надходження простроченої дебіторської заборгованості	47200
6.	Виплата заробітної плати	10500
7.	Сплата податку на прибуток	15300
8.	Оплата рахунків постачальників за матеріальні цінності	69600
9.	Інші виплати грошових коштів	22200

Скласти оперативний фінансовий план підприємства на місяць, виходячи з наступних даних (тис. грн.)

№	Грошові надходження та невідкладні платежі	I варіант	II варіант
1.	Витрати на невідкладні потреби	2	20
2.	Виплата заробітної плати	64	440
3.	Сплата податків	22	120
4.	Оплата рахунків постачальників за матеріальні цінності	32	320
5.	Погашення простроченої кредиторської заборгованості	23	70
6.	Інші видатки грошових коштів	10	412
7.	Надходження грошових коштів від реалізації продукції	128	1280
8.	Надходження простроченої дебіторської заборгованості	9	86
9.	Інші надходження грошових коштів	5	16
10.	Сплата процентів за кредит	12	5
11.	Погашення короткострокового кредиту	30	20
12.	Залишок в касі і на поточному рахунку на початок місяця	18	10
13.	Надходження від реалізації зайвих матеріальних цінностей	25	5
14.	Надходження короткострокового кредиту	30	45

Завдання 2

Визначити грошові надходження за видами діяльності підприємства за звітний період на основі наведених даних:

- 1) виручка від реалізації продукції в сумі 510 тис. грн., у тому числі ПДВ і акцизний збір – 75 тис. грн.;
- 2) підприємство отримало короткостроковий кредит у сумі 75 тис. грн і довгостроковий кредит у сумі 310 тис. грн;
- 3) отримано кошти з державного бюджету для виконання державного замовлення на суму 50 тис. грн.;
- 4) отримано дивідендів у сумі 10 тис. грн.

Завдання 3

Валовий дохід (виручка) від реалізації продукції становить 24 000 грн. Собівартість реалізованої продукції дорівнює 18 600 грн. Прибуток від іншої реалізації 700 грн.

Прибуток від фінансової діяльності 100 грн.

Визначити суму податку на додану вартість (іншими словами податкові зобов'язання підприємства з ПДВ), прибуток до оподаткування і чистий прибуток, рентабельність реалізованої продукції, рентабельність до собівартості.

Завдання 4. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Шляхи забезпечення додаткової потреби підприємства в грошових коштах.
- Грошові надходження і доходи підприємства за видами діяльності.
- Витрати діяльності та грошові видатки підприємства.
- Управління операційними грошовими потоками підприємств.
- Синтез системи адаптивного управління грошовими потоками підприємства.
- Оцінка рентабельності грошових потоків при управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Тестові завдання

1. Дохід підприємства – це:
А) збільшення економічних вигод підприємства у вигляді надходження активу, або зменшення зобов'язань
Б) прибуток підприємства
В) всі відповіді вірні
2. За джерелами виникнення вхідні грошові потоки поділяються на:
А) внутрішні і зовнішні

- Б) вхідні і вихідні
- В) операційні, інвестиційні та фінансові
- Г) виробничі та невиробничі

3. До зовнішніх джерел формування грошових потоків належать:

- А) чистий прибуток підприємства
- Б) амортизаційні відрахування
- В) банківські кредити

4. Фіксовані ціни встановлюються:

- А) для регулювання рівня рентабельності товарів першої необхідності
- Б) під впливом попиту та пропозиції за домовленістю сторін
- В) з метою поширення експорту виготовлених товарів
- Г) на товари, які монопольно виготовляються державою

5. На виручку від реалізації продукції впливають:

- А) ціна
- Б) залучені кошти
- В) амортизаційні відрахування
- Д) резервний фонд.

6. До складу надходжень від надзвичайних подій належать:

- А) надходження від іншої операційної діяльності
- Б) надходження коштів у вигляді страхового відшкодування
- В) надходження від фінансових операцій

7. Основним джерелом відшкодування коштів на виробництво та реалізацію продукції, утворення доходів і формування фінансових ресурсів є:

- А) банківські кредити
- Б) кредиторська заборгованість
- В) чистий дохід від реалізації продукції

8. До складу доходів від фінансових операцій включають:

- А) дохід від участі в капіталі
- Б) дохід від реалізації основних засобів
- В) дохід від реалізації іноземної валюти
- Г) одержані гранти та субсидії

9. Прямий вплив на розмір виручки від реалізації продукції здійснює:

- А) асортимент продукції
- Б) ціна на продукцію
- В) якість продукції
- Г) пропозиція і попит на продукцію

10. Доходи підприємства від фінансових інвестицій – це:

- А) надходження від продажу дочірніх підприємств та інших господарських одиниць
- Б) надходження від продажу акцій або боргових зобов'язань інших підприємств
- В) надходження від продажу основних засобів і нематеріальних активів підприємства
- Г) надходження внаслідок настання надзвичайних обставин

11. До витрат підприємства згідно з законодавством не належить:

- А) акцизний збір
- Б) амортизаційні відрахування
- В) податки
- Г) обов'язкові платежі

12. Чистий дохід – це валовий дохід за мінусом:

- А) відрахувань на соціальні заходи
- Б) витрат на оплату праці
- В) податків
- Г) обов'язкових платежів до бюджету

13. Елементом операційної діяльності підприємства є:

- А) придбання необоротних активів
- Б) придбання цінних паперів
- В) виплати працівникам
- Г) погашення позичок

14. Не є елементом фінансової діяльності підприємства:

- А) погашення позичок
- Б) виплата дивідендів
- В) придбання цінних паперів
- Г) викуп акцій власної емісії.

15. Елементом інвестиційної діяльності підприємства є:

- А) платежі постачальникам
- Б) виплати працівникам
- В) виплата дивідендів
- Г) придбання цінних паперів.

16. Інвестиційна діяльність підприємства є елементом:

- А) основної діяльності
- Б) фінансової діяльності
- В) звичайної діяльності

17. Не є доходом від операційної діяльності:

- А) дохід від реалізації товарів
- Б) дохід від реалізації фінансових інвестицій

- В) дохід від реалізації іноземної валюти
- Г) одержані гранти та субсидії

18. До доходів від фінансової діяльності підприємства відносять:

- А) дохід від оперативної оренди активів
- Б) дохід від реалізації необоротних активів
- В) дохід від участі у капіталі
- Г) дохід від списання кредиторської заборгованості

19. До доходів від операційної діяльності відносять:

- А) одержані пені, штрафи, неустойки
- Б) дохід від реалізації нематеріальних активів
- В) дохід від безкоштовно отриманих активів
- Г) дохід від реалізації майнових комплексів

20. Для виживання на ринку фірма використовує такий підхід до ціноутворення, який передбачає:

- А) зіставлення витрат і попиту та знаходження варіанту з максимальним прибутком
- Б) встановлення низьких цін
- В) встановлення відносно високих цін
- Г) встановлення дуже високих цін

Література основна [1,2, 7-11,13,15-18].

Література додаткова [21-25, 33-36].

Тема 4. Формування і розподіл прибутку

Дохід та чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг). Склад виробничої собівартості продукції. Прямі матеріальні витрати. Прямі витрати на оплату праці. Інші прямі витрати. Загальновиробничі витрати. Амортизаційні витрати. Постійні та змінні загальновиробничі витрати.

Доходи та витрати від іншої операційної діяльності (крім реалізації продукції). Адміністративні витрати та витрати на збут.

Фінансовий результат: прибуток (збиток) від операційної діяльності.

Формування прибутку від інвестиційно-фінансової діяльності та надзвичайних подій.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування та після оподаткування. Чистий прибуток.

Поняття прибутковості та рентабельності продукції (робіт, послуг), підприємства. Показники прибутковості та рентабельності підприємства, власного капіталу, реалізації продукції та методи їх розрахунку. Оцінка ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Розподіл чистого прибутку за напрямками використання. Формування резервного фонду. Поповнення статутного фонду. Нарахування дивідендів. Дивідендна політика підприємства.

Контроль фінансової служби підприємства за формуванням показників прибутку та рентабельності.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Порядок заповнення Форми № 2 «Звіт про фінансові результати».
2. Самофінансування підприємств.
3. Порядок визначення оподаткованого прибутку та нарахування податку на прибуток підприємств.
4. Порядок нарахування та сплати дивідендів в акціонерних товариствах.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Розкрийте економічну сутність прибутку підприємства та його види.
2. Охарактеризуйте підходи до формування прибутку підприємства.
3. Дайте характеристику функціям прибутку підприємства.
4. У чому відмінність прибутку, розрахованого за податковим та бухгалтерським обліками?
5. Формування прибутку від реалізації продукції, робіт, послуг (валового прибутку).
6. Як визначається прибуток підприємства від операційної діяльності?
7. Склад операційних витрат за елементами.
8. Визначення прибутку від іншої звичайної діяльності підприємства.
9. Показники прибутковості реалізованої продукції, їх розрахунок.
10. Показники рентабельності та методи їх розрахунку.
11. Дайте характеристику внутрішнім факторам, що впливають на розмір прибутку підприємства.
12. Назвіть зовнішні фактори, що впливають на розмір прибутку підприємства.
13. Як формується прибуток підприємства від фінансових операцій?
14. Назвіть види прибутку відповідно до діючої системи оподаткування.
15. Розкрийте сутність та порядок обчислення чистого прибутку підприємства.
16. У чому особливість економічного (аналітичного) методу розрахунку прибутку?
17. Які фактори впливають на фінансовий результат підприємства?
18. Який порядок формування прибутку в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності?
19. У чому відмінність понять «собівартість» і «витрати»?
20. Розкрийте структуру витрат підприємства. Поясніть зміст основних груп витрат підприємства.
21. Охарактеризуйте зміст, розподілу і використання прибутку.
22. Дайте характеристику показникам рентабельності.
23. Назвіть методи розрахунку рентабельності та розкрийте їх сутність.
24. Дивідендна політика підприємства.

Самостійна робота:

Завдання 1

- 1) На підставі даних фінансової звітності розрахуйте показники рентабельності активів та власного капіталу для двох підприємств, порівняйте їх та зробіть висновок.
- 2) За даними балансу підприємства та звіту про фінансові результати визначити за звітний та попередній звітний період:
 - Суму прибутку від іншої звичайної діяльності;
 - Суму валового прибутку та прибутку від операційної діяльності;
 - Рентабельність реалізованої продукції;
 - Рентабельність сукупного капіталу підприємства;
 - Рентабельність власного капіталу підприємства;
 - Рентабельність залученого капіталу підприємства;
 - Рентабельність власного та прирівненого капіталу підприємства;
 - Рентабельність інвестованого капіталу підприємства.
 - Напрями підвищення рентабельності власного капіталу.
 - Шляхи підвищення прибутковості реалізованої продукції.

Завдання 2

Визначити загальний (балансовий) прибуток, чистий прибуток, рентабельність реалізованої продукції за такими даними:

виручка від реалізації продукції за оптовими цінами (з ПДВ) 1970 тис. грн.;

собівартість реалізованої продукції – 1210 тис. грн.;

прибуток від нереалізаційних операцій – 105 тис. грн.;

прибуток від фінансової діяльності – 39 тис. грн.;

прибуток від інвестиційної діяльності – 25 тис. грн.;

збитки від пожежі – 19 тис. грн.;

витрати на збут – 22 тис. грн.

Завдання 3

Визначити нерозподілений прибуток ПАТ «Дніпро», якщо результати фінансово-господарської діяльності товариства у звітному періоді такі:

- прибуток підприємства за звітний період дорівнює 930 тис. грн.,
- нарахований до сплати податок на прибуток – 232,5 тис. грн.;
- проведено переоцінку (дооцінку) балансової вартості нематеріальних активів на суму 52,0 тис. грн.;
- підприємство здійснює розподіл чистого прибутку за такими напрямками: резервний капітал – 10 %; виплата дивідендів за корпоративними правами – 40 %; виплата матеріального заохочення працівникам – 25 %.

Завдання 4.

Визначити прибуток від реалізації продукції у плановому році, скориставшись показником витрат на 1 грн. реалізованої продукції. Очікувана повна собівартість продукції в оптових цінах у звітному році 44,400 тис. грн.

Плановий обсяг реалізованої продукції у вільних відпускних цінах підприємства (без ПДВ)= 48,600 тис. грн. Заплановане зниження витрат на 1 грн. товарної продукції на 2 коп. Коливання залишків нереалізованої продукції не очікується.

Завдання 5.

На основі даних наведеної нижче таблиці визначити показники валового прибутку від реалізації продукції, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування та чистого прибутку від звичайної діяльності підприємства.

Чиста виручка від реалізації продукції	Собівартість реалізованої продукції	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Доходи від операційної оренди	Доходи від реалізації необоротних активів	Втрати від операційних курсових різниць	Проценти, отримані за облігаціями	Дивіденди за акціями отримані	Сплачені економічні санкції
2600	810	690	284	125	78	21	18	35	10

Примітка. Доходи від операційної оренди – це **інші операційні доходи**, а втрати від операційних курсових різниць – це **інші операційні витрати**.

Проценти за облігаціями отримані, дивіденди за акціями одержані є **фінансовими доходами**.

Доходи від реалізації необоротних активів – це **доходи від іншої звичайної діяльності**.

Завдання 6. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Напрями збільшення чистого прибутку підприємства.
- Шляхи зменшення собівартості реалізованої продукції.
- Резерви зростання рентабельності підприємства.
- Формування механізму управління прибутком підприємства.
- Формування і використання прибутку підприємства.
- Планування прибутку підприємств в умовах ринкової економіки.
- Механізм підвищення прибутковості підприємств.
- Управління операційним прибутком підприємства.

Завдання 6. Дайте визначення ключовим термінам.

Ключові терміни: дохід (виручка) від реалізації продукції, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), виробнича собівартість продукції, прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, загальновиробничі витрати, амортизаційні витрати, постійні та змінні загально виробничі витрати, адміністративні витрати,

витрати на збут, фінансовий результат, прибуток (збиток) від операційної діяльності, прибуток від інвестиційно-фінансової діяльності, чистий прибуток, прибутковість продукції (робіт, послуг), прибутковість підприємства, рентабельність продукції (робіт, послуг), рентабельність підприємства, рентабельність власного капіталу, ефективність господарсько-фінансової діяльності підприємства, розподіл чистого прибутку, формування резервного фонду, нарахування дивідендів, дивідендна політика підприємства.

Тестові завдання

1. До зовнішніх факторів, що впливають на фінансовий результат підприємства належать:
 - А) трудові і фінансові ресурси
 - Б) підвищення продуктивності обладнання і його якість
 - В) тарифи, відсотки, податкові ставки
 - Г) чисельність персоналу, фонд робочого часу

2. Чистий прибуток підприємства (за звичайних умов) буде тим більшим, чим:
 - А) більший прибуток від звичайної діяльності
 - Б) більший розмір витрат підприємства від звичайної діяльності;
 - В) більший розмір податкових ставок
 - Г) більший розмір постійних витрат

3. Ставка податку на прибуток підприємства залежить від:
 - А) розміру валового доходу підприємства
 - Б) виду доходу та виду діяльності
 - В) розміру підприємства та кількості працівників

4. Рентабельність продажів буде тим вищою, чим:
 - А) нижчим буде рівень сукупних витрат із виробництва та реалізації продукції
 - Б) більшим буде обсяг продажів
 - В) вища буде собівартість продукції

5. Економічна сутність рентабельності – це:
 - А) абсолютна сума загального прибутку
 - Б) рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках
 - В) сума фінансових ресурсів
 - Г) абсолютна сума прибутку від реалізації продукції

6. Прибутком від надзвичайних подій може бути:
 - А) прибуток від основної діяльності
 - Б) відшкодування збитків від стихійного лиха
 - В) прибуток від фінансових операцій
 - Г) прибуток від операційної діяльності

7. Не є прибутком від операційної діяльності:
 - А) прибуток від реалізації товарів

- Б) прибуток від реалізації оборотних активів
- В) одержані пені, штрафи, неустойки
- Г) відсотки, отримані за облігаціями та іншими цінними паперами

8. До прибутку від фінансових операцій відносять:

- А) прибуток від інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства
- Б) прибуток від операційної оренди активів
- В) прибуток від операційних курсових різниць
- Г) одержані гранти, субсидії

9. До факторів, які впливають на величину собівартості продукції належить:

- А) зміни обсягу виробництва продукції
- Б) амортизаційні відрахування
- В) зміни залишків нереалізованої продукції
- Г) зміни частки прибутку в оптовій ціні

10. Який з методів розрахунку прибутку від реалізації дозволяє визначити вплив зміни окремих факторів на прибуток:

- А) економічний метод
- Б) метод прямого розрахунку
- В) метод розрахунку прибутку за показником витрат на 1 грн. продукції
- Г) як економічний метод, так і метод прямого розрахунку

11. До внутрішніх факторів, що впливають на фінансовий результат підприємства належать:

- А) трудові і фінансові ресурси
- Б) підвищення продуктивності обладнання і його якість
- В) тарифи, відсотки, податкові ставки
- Г) чисельність персоналу, фонд робочого часу
- Д) всі відповіді
- Е) відповіді а, б, г

12. Обсяг отриманого прибутку визначається:

- а) регулярно
- б) за місяць
- в) за рік або за квартал
- г) лише за рік

13. Який з методів розрахунку прибутку від реалізації дозволяє визначити вплив зміни окремих факторів на прибуток:

- а) економічний метод;
- б) метод прямого розрахунку;
- в) метод розрахунку прибутку за показником витрат на 1 грн. продукції;
- г) як економічний метод, так і метод прямого розрахунку;

14. Згідно з П(С)БО чистий прибуток підприємства – це прибуток за мінусом:
- а) податку на додану вартість;
 - б) податку на прибуток;
 - в) акцизного збору;
 - г) витрат на оплату праці.
15. Частина додаткової вартості, виготовленої, реалізованої й готової до розподілу, тобто частина чистого доходу, створюваного на підприємствах різних форм власності й використовуваного на цілі розширеного відтворення, економічного стимулювання працівників, соціальний розвиток підприємства, розрахунки з бюджетом – це:
- А) прибуток
 - Б) прибуток від фінансової діяльності
 - В) прибуток від операційної діяльності
16. Для розрахунку прибутку за порівнянною і непорівнянною продукцією використовується метод:
- А) метод на основі показника витрат на 1 грн продукції
 - Б) економічний
 - В) метод поєданого рахунка
17. Якісний вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг – це:
- А) вірної відповіді немає
 - Б) фондівіддача
 - В) рентабельність
18. Відношення прибутку від реалізації до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) – це:
- А) рентабельність продукції (робіт, послуг)
 - Б) рентабельність основної продукції
 - В) рентабельність власного капіталу
19. Відношення прибутку до вартості окремого виду активів (оборотних або необоротних) – це:
- А) рентабельність продукції (робіт, послуг)
 - Б) рентабельність основної продукції
 - В) рентабельність активів підприємства
20. Відношення чистого прибутку до оподаткування до суми власного капіталу підприємства – це:
- А) рентабельність продукції (робіт, послуг)
 - Б) рентабельність основної продукції
 - В) рентабельність власного капіталу

*Література основна [1,2, 7-11,13,15-18].
Література додаткова [19-23, 32-36]*

Тема 5. Оподаткування підприємств

Сутність податків та їх функції.

Класифікація податків за трьома ознаками: в залежності від органу, який утримує податки і розпоряджається ними; в залежності від використання податку; в залежності від об'єкту оподаткування і взаємовідносин платника та держави.

Податкова система України: загальнодержавні податки та інші обов'язкові платежі; місцеві податки, збори та інші обов'язкові платежі. Загальні стратегічні цілі оподаткування підприємств.

Види прямого оподаткування і його роль у системі фінансового регулювання (особисті податки, реальні податки).

Види непрямих податків, їхні переваги і недоліки.

Місцеві податки та збори.

Оподаткування суб'єктів малого бізнесу. Порядок переходу та сплати.

База та ставки оподаткування – переваги та недоліки застосування..

Оподаткування фізичних осіб і фінанси підприємства.

Вплив прямих та непрямих податків на фінансові результати діяльності підприємства.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Податкова система та її складові.
2. Розмежування між обов'язковими платежами і податками.
3. Характеристика загальнодержавних податків.
4. Поділ податків на прямі та непрямі.
5. Основні напрями вдосконалення системи оподаткування України.
6. Принципи податкової політики.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Система оподаткування підприємств.
2. Нарахування непрямих податків.
3. Місцеві податки і збори, які сплачують підприємства.
4. Рзрахунки податкових платежів за місцевими податками.
5. Особливості оподаткування суб'єктів малого підприємництва.
6. Розкрийте форми та функції податків.
7. Дайте визначення системи оподаткування та охарактеризуйте основні її принципи.
8. Назвіть прямі податки і збори.
9. Розкрийте сутність податку на прибуток.
10. Охарактеризуйте необхідність та значення оподаткування прибутку підприємств.
11. Дайте характеристику валовим доходам та валовим витратам, що визначаються для обчислення оподаткованого прибутку.
12. Як визначаються амортизаційні відрахування для обчислення оподаткованого прибутку?

13. Назвіть ставки оподаткування прибутку.
14. Дайте характеристику податку з доходів фізичних осіб.
15. Дайте характеристику економічної сутності непрямих податків.
16. Визначте механізм впливу непрямих податків на діяльність суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.
17. Розкрийте сутність, платники, об'єкт і база оподаткування, терміни сплати до бюджету податку на додану вартість.
18. Охарактеризуйте пільги з податку на додану вартість згідно з чинним законодавством України.
19. Визначте сутність і порядок розрахунку податкового кредиту, його формування та відшкодування суб'єктам підприємницької діяльності.
20. Дайте характеристику акцизному збору (платники, об'єкт, ставки).
21. Охарактеризуйте місцеві податки і збори.
22. Які податки і збори входять до складу цін и продукції?
23. Які податки і збори та інші обов'язкові платежі відносяться на собівартість продукції?

Самостійна робота:

Завдання 1. Розрахувати суми податку на прибуток, ПДВ та інших непрямих податків, які необхідно сплатити підприємству (варіанти вихідних даних сформулювати самостійно, індивідуально);

Завдання 2. Визначити відпускну ціну підакцизного виробу, суму акцизного збору для сплати до бюджету, податок на додану вартість, виручку від реалізації підакцизного товару з ПДВ, рентабельність виробу за такими даними:

- собівартість підакцизного виробу – 210 грн.;
- прибуток – 41 грн.;
- ставка акцизного збору – 11 %;
- ставка ПДВ – 20 %

Завдання 3. Використовуючи інформацію Звіту про фінансові результати підприємства оцінити вплив прямих та непрямих податків на фінансові результати діяльності підприємства.

Завдання 4. Визначити вільну відпускну ціну продукції підприємства (з ПДВ), а також суму ПДВ, що має сплатити підприємство до бюджету, за такими даними:

- витрати підприємства на сировину та матеріали (з ПДВ) – 680 тис. грн.;
- інші витрати на виробництво продукції – 420 тис. грн.;
- рентабельність виробництва – 21 %;
- ставка ПДВ – 20 %.

Завдання 5. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Оподаткування підприємств – складова ланка податкової системи України.
- Реалізація стимулюючої та регулюючої функції податків, які сплачують підприємства.
- Вибір оптимального варіанту оподаткування для малого підприємства.
- Оподаткування сільськогосподарських підприємств.
- Вплив системи оподаткування на економіку підприємств України.
- Підвищення ефективності системи оподаткування.
- Оподаткування експортно-імпортних операцій в зовнішньоекономічній діяльності.
- Непряме оподаткування підприємств.
- Механізм оподаткування прибутку і ефективність функціонування промислових підприємств.
- Механізм оподаткування доданої вартості в Україні.

Завдання 6. Дайте визначення ключовим термінам.

***Ключові терміни:** податкова система України, загальнодержавні податки, обов'язкові платежі, місцеві податки та збори, елементи оподаткування, податкова база, податкова ставка, суб'єкт оподаткування, об'єкт оподаткування, носій податку, джерело сплати податку, пряме оподаткування, непрямі податки, особисті податки, податок на прибуток, податок надодану вартість, податок із власників транспортних засобів, комунальний податок, акцизний збір, мито, податок з реклами, оподаткування суб'єктів малого бізнесу, спецпатент, оподаткування фізичних осіб.*

Тестові завдання

1. . Податок – це:

- а) плата у грошовій формі, яка стягується з юридичних і фізичних осіб державними органами за право участі, користування будь-чим або за право здійснення тієї або іншої діяльності
- в) плата, яка стягується з юридичних і фізичних осіб за здійснення в їх інтересах державними органами певних дій
- г) обов'язкові платежі, які законодавчо встановлюються державою, сплачуються юридичними та фізичними особами в процесі перерозподілу частини вартості ВВП й акумулюються в централізованих грошових фондах для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій.

2. Для оптимізації податкового навантаження суб'єкти господарювання можуть обрати:

- А) загальну систему оподаткування
- Б) спрощену систему оподаткування
- В) відповіді а і б

3. Назвіть функції, які виконують податки:

- А) розподільна та контрольна
- Б) фіскальна та розподільно-регулююча
- В) відповіді а і б

4. За економічною ознакою податки поділяються на:

- А) загальні та спеціальні
- Б) прямі та непрямі
- В) податки на доходи, податки на споживання, податки на майно

5. За правовою ознакою податки поділяються на:

- А) місцеві та загальнодержавні
- Б) звичайна та надзвичайні
- В) грошові та натуральні

6. Законодавчо встановлений розмір податку на одиницю оподаткування – це:

- А) одиниця оподаткування
- Б) податкова ставка
- В) джерело сплати податку
- Г) об'єкт оподаткування

7. Перевагами спрощеної системи оподаткування є:

- А) виключно грошова форма розрахунків з контрагентами
- Б) простота ведення обліку, нарахування та декларування податку (касовий метод)
- В) фіксована ставка податку, що не залежить від отримання прибутку для платників єдиного податку

8. Сукупність податків, зборів; механізмів і способів їх розрахунку та сплати, а також суб'єктів податкової роботи, які забезпечують адміністрування і надходження податків і зборів до бюджету та інших державних цільових фондів – це

- А) податкова політика
- Б) податкова система
- В) система оподаткування

9. Перевагами загальної системи оподаткування є:

- А) податкове навантаження прямо залежить від прибутку (збитку) за звітний період, що призводить до гнучкості податкового планування
- Б) простота ведення обліку, нарахування та декларування податку (касовий метод)
- В) податкове навантаження, пропорційно зростає від кількості найманих працівників

10. Обов'язкова реєстрація платником ПДВ передбачена:

- А) при перевищенні обсягу оподаткованих операцій в сумі 10 000 000 грн. за 12 місяців
- Б) при перевищенні обсягу оподаткованих операцій в сумі 1 000 000 грн. за 12 місяців
- В) при перевищенні обсягу оподаткованих операцій в сумі 100000 грн. за 12 місяців

11. Інструментами стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності є :

- А) введення пільг щодо оподаткування прибутку, спрямованого на розвиток виробництва
- Б) впровадження спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого бізнесу
- В) всі відповіді

12. Платниками ПДВ є

- А) юридичні особи
- Б) фізичні особи
- В) юридичні і фізичні особи, що здійснюють підприємницьку діяльність на території України

13. Базою оподаткування ПДВ є:

- А) договірна вартість товарів, робіт, послуг за вільними або регульованими цінами
- Б) договірна вартість товарів, робіт, послуг за вільними або регульованими цінами з урахуванням акцизного податку, ввізного мита й інших податків і зборів, що включаються в ціну товару
- В) вартість товарів, робіт, послуг за вільними або регульованими цінами з урахуванням акцизного податку

14. Платниками акцизного податку є:

- А) особи, які виробляють підакцизні товари (продукцію) на митній території України, у тому числі з давальницької сировини;
- Б) особи – суб'єкти господарювання, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України
- В) відповіді а і б
- Г) вірної відповіді немає

15. Податкове навантаження прямо залежить від:

- А) прибутку (збитку) за звітний період
- Б) прибутку (збитку)
- В) прибутку

16. До підакцизних товарів належать:

- А) нафтопродукти, скраплений газ, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, паливо моторне альтернативне
- Б) автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів
- В) електрична енергія
- Г) відповіді а, б, в
- Д) вірної відповіді немає

17. Об'єктами оподаткування є операції з:

- А) реалізації вироблених в Україні товарів (продукції)
- Б) реалізація та/або передачі в межах одного підприємства підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки, своїм працівникам, а також здійснення внесків підакцизними товарами (продукцією) до статутного капіталу
- В) ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України
- Г) відповіді б і в
- Д) всі відповіді

18. Ставки ПДВ:

- А) 10%
- Б) 20%
- В) 30%

19. Сьогодні оподаткування здійснюється переважно у:

- А) грошовій формі
- Б) натуральній формі
- В) як у грошовій, так і в натуральній формі

20. Податки, які встановлюються безпосередньо до об'єкта оподаткування (доходу, майна) і відносяться до конкретного платника – це:

- А) особисті податки
- Б) прямі податки
- В) непрямі податки

*Література основна [1,2, 7-11,13,15-18].
Література додаткова [19,20, 21-25, 32-36]*

Змістовий модуль II. Основи забезпечення підприємства фінансовими ресурсами

Тема 6. Основи організації оборотних коштів підприємств

Сутність, склад і структура оборотних коштів. Розміщення оборотного капіталу.

Принципи організації оборотних коштів. Класифікація оборотних коштів.

Необхідність і способи визначення потреби в оборотних коштах. Розрахунок нормативу оборотних коштів за економічним (аналітичним) методом.

Шляхи формування та поповнення оборотних коштів. Використання банківських кредитів. Залучення коштів інших суб'єктів господарювання.

Шляхи прискорення обертання оборотних коштів. Вплив розміщення оборотних коштів на фінансовий стан підприємств.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Класифікація і принципи організації оборотних коштів.
2. Використання банківських кредитів для формування оборотних коштів.
3. Шляхи прискорення обертання оборотних коштів.
4. Вплив розміщення оборотних коштів на фінансовий стан підприємства.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Оборотні кошти: поняття і структура.
2. Кругообіг оборотних коштів підприємств.
3. Сутність оборотних активів, їх склад, структура та джерела формування.
4. Нормування оборотних коштів.
5. Показники стану і використання оборотних коштів.
6. Дайте визначення оборотним активам підприємства.
7. Охарактеризуйте структуру оборотних активів підприємства.
8. Назвіть класифікацію оборотних активів підприємства відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Баланс».
9. Що таке організація оборотних активів та її принципи?
10. Дайте характеристику методам нормування оборотних активів підприємства.
11. Визначте сутність нормування власних оборотних активів за їх окремими елементами.
12. Розкрийте особливості нормативу оборотних активів економічним методом.
13. Як оцінити ефективність використання оборотних коштів?
14. Що означає абсолютне й відносне вивільнення оборотних коштів?

15. У чому сутність прискорення оборотних коштів і як воно впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства?
16. Як визначається нестача або надлишок власних оборотних коштів і які причини зумовлюють цей стан?
17. Охарактеризуйте джерела формування оборотних активів.
18. Які Ви знаєте показники стану і використання оборотних активів?
19. Розкрийте основні шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів.

Самостійна робота:

Завдання 1.

Використовуючи інформацію фінансової звітності оцінити динаміку та структурну динаміку оборотних активів підприємства;

Розрахувати прямі показники обіговості та тривалість одного обороту в днях загальної суми оборотних коштів та в розрізі складових оборотних активів, в які вони розміщені, для двох підприємств. Зробити висновки про ефективність використання оборотних коштів;

Завдання 2.

Оцінити ефективність використання оборотного капіталу підприємства у звітному періоді порівняно з попереднім звітним періодом, якщо відомо (тис. грн.):

	звіт. пер.	попер. звітн. пер.
Чистий дохід (виручка) від реалізації	930	720
Середня вартість дебіторської заборгованості	120	80
Середня вартість виробничих запасів	500	550
Середня вартість готової продукції	150	180
Середні залишки грош. коштів та їх еквівалентність	100	110

Завдання 3.

Визначити норматив оборотних коштів за незавершеним виробництвом, скориставшись такими даними: випуск товарної продукції в IV кварталі планового року за виробничою собівартості 26700 грн.; тривалість виробничого циклу – 40 днів; виробнича собівартість одиниці випущеної продукції 370 грн.; в т. ч. вартість матеріалів при запуску у виробництво – 210 грн.; вартість наступних витрат – 160 грн.

Завдання 4.

Визначити: коефіцієнт оборотності оборотних активів і час одного обороту в днях у першому кварталі; коефіцієнт оборотності оборотних активів і їхню абсолютну величину в другому кварталі; вивільнення оборотних активів у результаті зменшення тривалості одного обороту оборотних активів за такими даними:

- у першому кварталі підприємство реалізувало продукції на 200 тис. гривень;
- середньоквартальні залишки оборотних коштів становили 15 тис. грн.;

- у другому кварталі обсяг реалізації продукції зросте на 14 %;
- час одного обороту оборотних коштів у другому кварталі буде зменшено на один день.

Завдання 5.

Розрахувати норматив оборотних активів із сировини та матеріалів з урахуванням змін, приріст (нестачу) нормативу оборотних активів за такими даними:

- витрати на сировину і матеріали за рік – 410 тис. грн.;
- частка цих витрат у IV кварталі – 25 %;
- норма запасу – 26 днів.
- Передбачається в плановому році:
- зменшити норму запасу оборотних коштів на 3 дні;
- збільшити денні витрати на оборотні кошти на 2,0 тис. грн.

Завдання 6.

Визначити норматив оборотних коштів готової продукції на кінець планового року й зміну нормативу в плановому періоді. За такими даними:

- норматив на початок року становив 1830 тис. грн.;
- товарна продукція у звітному році – 24210 тис. грн.;
- Передбачається в плановому році:
- у плановому році товарна продукція становитиме 25 850 тис. грн.;
- прискорення обертання оборотних коштів у плановому періоді дорівнюватиме 7 %.

Завдання 7. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.
- Вплив розміщення оборотних коштів на фінансовий стан підприємства.
- Оборотні активи та їх організація на підприємстві.
- Джерела формування оборотних активів підприємства.
- Показники ефективності використання оборотних активів підприємства.
- Розміщення оборотних активів підприємства та їх вплив на фінансовий стан.
- Оптимізація складу оборотних активів підприємства та оцінка їхньої загальної вартості

Тестові завдання

1. До необоротних активів не відносять:

- А) незавершене будівництво
- Б) незавершене виробництво

- В) запаси сировини
- Г) запаси палива

2. Є різновидом оборотних активів:

- А) нематеріальні активи
- Б) основні засоби
- В) довгострокові фінансові інвестиції
- Г) дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги

3. Ненормованими оборотними активами є:

- А) виробничі запаси
- Б) незавершене виробництво
- В) грошові кошти та кошти в розрахунках
- Г) готова продукція

4. Найбільшу частку серед всіх оборотних активів на промислових підприємствах складають:

- А) дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги
- Б) готова продукція
- В) товари
- Г) виробничі запаси

5. Які з нижченаведених оборотних активів відносять до фондів обігу:

- А) виробничі запаси
- Б) готова продукція
- В) незавершене виробництво
- Г) витрати майбутніх періодів

6. Які з нижченаведених оборотних активів відносять до оборотних виробничих фондів:

- А) готова продукція
- Б) грошові кошти
- В) витрати майбутніх періодів
- Г) кошти в розрахунках

7. Який з нижченаведених методів розрахунку потреби в оборотних активах враховує тенденції та співвідношення в змінах обсягу виробництва:

- А) метод прямого розрахунку
- Б) аналітичний метод
- В) коефіцієнтний метод
- Г) аналітичний і коефіцієнтний метод

8. В практиці нормування оборотних активів допустимо використовувати:

- А) метод прямого розрахунку
- Б) аналітичний метод
- В) коефіцієнтний метод

Г) комбінований підхід

9. Основним видом запасу у складі нормативу оборотних активів в запасах сировини, основних матеріалів та напівфабрикатів є:

- А) страховий запас
- Б) поточний (складський) запас
- В) підготовчий запас
- Г) транспортний запас

10. Абсолютне вивільнення оборотних коштів – це:

- А) пряме скорочення потреби в оборотних коштах проти попереднього періоду при одночасному збільшенні обсягу виробництва і реалізації продукції
- Б) поліпшення їхнього використання, підприємство, при незмінній сумі оборотних коштів або їхньому незначному збільшенні в плановому році, збільшує обсяг виробництва
- В) відповіді а і б.

11. Оборотні кошти – це:

- А) грошові ресурси, що вкладені у виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва і реалізації продукції
- Б) активи, що протягом одного виробничого циклу або одного року можуть бути перетворені в грошові кошти
- В) всі відповіді

12. Оборотний капітал проходить такі стадії кругообігу:

- А) грошова, виробнича і товарна
- Б) грошова та товарна
- В) виробнича, товарна та підсумкова

13. До оборотних виробничих фондів відносяться:

- А) сировина, матеріали, напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини для ремонту, малоцінні і швидкозношувані предмети
- Б) незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів
- В) всі відповіді

14. Залишки готової продукції на складі, товари відвантажені, але не оплачені в термін, залишки засобів підприємств на рахунках у банках, касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості або вкладені в короткострокові грошові кошти – це:

- А) обігові кошти
- Б) фонди обігу
- В) оборотні кошти

15. Співвідношення окремих елементів оборотних виробничих фондів і фондів обігу – це:

- А) склад оборотних коштів

- Б) елементи оборотних коштів
- В) структура оборотних коштів

15. Переважна величина вартості окремих статей оборотних виробничих фондів і фондів обігу в загальній сумі оборотних коштів – це:

- А) склад оборотних коштів
- Б) елементи оборотних коштів
- В) структура оборотних коштів

16. Організація оборотних коштів – це:

- А) визначення потреби в оборотних коштах, їхній склад і структуру, визначення джерел формування оборотних коштів і їхнє регулювання, керування використанням оборотних коштів
- Б) визначення складу і структури, джерел формування оборотних коштів і їхнє регулювання, керування використанням оборотних коштів
- В) визначення потреби в оборотних коштів

17. Джерелами формування оборотних коштів на підприємстві є:

- А) лише власні засоби
- Б) лише позикові та залучені засоби
- В) власні, позикові та залучені засоби

18. Принцип мінімальності при нормуванні оборотних коштів припускає, що:

- А) нормативи повинні встановлюватися у розмірах, що забезпечують безперебійний процес виробництва
- Б) нормативи встановлюються з урахуванням умов виробництва й особливостей технологічного процесу
- В) нормативи повинні встановлюватися в мінімальних розмірах, інакше відбудеться уповільнення оборотності оборотних коштів, а значить зниження прибутку

19. Принцип конкретності при нормуванні оборотних коштів припускає, що:

- А) нормативи повинні встановлюватися у розмірах, що забезпечують безперебійний процес виробництва
- Б) нормативи встановлюються з урахуванням умов виробництва й особливостей технологічного процесу
- В) нормативи повинні встановлюватися в мінімальних розмірах, інакше відбудеться уповільнення оборотності оборотних коштів, а значить зниження прибутку

20. Принцип достатності при нормуванні оборотних коштів припускає, що:

- А) нормативи повинні встановлюватися у розмірах, що забезпечують безперебійний процес виробництва
- Б) нормативи встановлюються з урахуванням умов виробництва й особливостей технологічного процесу

В) нормативи повинні встановлюватися в мінімальних розмірах, інакше відбудеться уповільнення оборотності оборотних коштів, а значить зниження прибутку

Література основна [1-11,13-18].

Література додаткова [19,20, 21-25, 32-36]]

Тема 7. Кредитування підприємств

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Сутність кредитів. Необхідність залучення кредитів. Розрахунок потреби в кредитних коштах. Класифікація кредитів, що надаються підприємствам.

Види банківських кредитів та їх характеристика. Умови та порядок банківського кредитування, кредитна угода, її складові. Гарантування повернення кредитів.

Зміст фінансової роботи з залучення банківського кредиту. Перелік документів, які готує підприємство для отримання кредиту. Оцінка кредитоспроможності підприємства банком. Характеристика основних розділів кредитного договору. Форми забезпечення повернення банківського кредиту. Проценти за кредит. Порядок погашення банківського кредиту підприємством. Фінансування витрат підприємства при сплаті процентів за кредит.

Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору. Порядок погашення банківського кредиту. Позичковий процент, фактори, що на нього впливають, джерела сплати.

Небанківське комерційне кредитування підприємств. Роль векселя в комерційному кредитуванні.

Лізингове кредитування підприємств: сутність, об'єкти та суб'єкти. Взаємодія між учасниками лізингового бізнесу. Лізингова угода. Лізингові платежі.

Державне кредитування підприємств. Фінансування інвестиційних потреб підприємств через систему бюджетних позик.

Кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Кредит у міжнародних економічних відносинах.
2. Система фінансування і кредитування капітальних вкладень.
3. Характеристика лізингового кредиту.
4. Кредитування за поточним рахунком.
5. Оцінювання кредитоспроможності позичальника.
6. Застава, договір-поручительство, договір-гарантія як форми забезпечення повернення банківського кредиту.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Розкрийте сутність та необхідність кредитування підприємств.
2. За якими ознаками класифікуються кредити, які надаються підприємствам?
3. Назвіть та охарактеризуйте види банківського кредиту.
4. Визначте сутність кредитних відносин.
5. Комерційне кредитування підприємств.
6. Особливості лізингового кредиту.
7. Охарактеризуйте сутність банківського кредитування підприємств.
8. Надайте характеристику основним видам банківського кредиту.
9. Назвіть спільні риси та розкрийте відмінності акцептного й авального кредиту.
10. У чому полягає сутність контокорентного кредитування? Назвіть відмінності контокорентного кредитування та овердрафту.
11. Визначте порядок надання банківського кредиту.
12. Охарактеризуйте основні етапи оформлення кредитної угоди. Які обов'язкові умови необхідно врахувати при отриманні кредиту?
13. Класифікація кредитів.
14. Державне кредитування підприємств.
15. Розкрийте сутність і характерні особливості банківського, комерційного й лізингового кредитування.
16. Яким чином здійснюється оцінка ефективності залучення банківського кредиту?
17. Як оцінюється ефективність використання позичальниками кредитних коштів?
18. Як здійснюється погашення кредиту?
19. Які способи погашення банківського кредиту найвигідніші для підприємства?
20. Визначте сутність комерційного кредиту.
21. Які існують види комерційного кредиту?
22. Які умови лізингової операції підлягають узгодженню з лізингодавцем?
23. Дайте характеристику лізинговому кредиту.
24. Розкрийте сутність фінансового та оперативного лізингу

Самостійна робота:

Завдання 1.

Визначити суму плати за користування кредитом якщо відомо: підприємству надано кредит з 1 січня поточного року у розмірі 480 тис. грн. строком на 4 місяці. Кожного місяця воно повертало по 120 тис. грн. Залишок кредиту в розмірі 120 тис. грн. було повернено із затримкою на 15 днів;

Завдання 2.

Банк може надати підприємствам позики за такими умовами: а) щоквартального нарахування відсотків виходячи з 17 % річних; б) щомісячного

нарахування відсотків, виходячи з 25 % річних. Який варіант є найкращим для підприємств.

Завдання 3

Визначити суму плати за користування кредитом якщо відомо: підприємство 1 березня поточного року одержало кредит на суму 500 тис. грн. строком на 3 місяці під 20% річних. Через місяць банк збільшив плату за кредит на 5%, а ще через місяць підвищив до 25%. Визначити, яку суму коштів підприємство поверне банку 1 червня поточного року.

Завдання 4.

Визначити, яку суму коштів поверне підприємство комерційному банку, якщо кредит в сумі 35 тис. грн. надано 1 лютого поточного року на 5 місяців під 20% річних, при цьому, з 1 квітня процентна ставка знизилась до 18% річних, а з 15 травня – 15%. В кредитному договорі передбачається, що кредит буде повертатися банку щомісячно рівними частинами.

Завдання 5.

ТОВ «Альянс» для придбання сировини оформило в банку кредит на 120 тис. грн. під 24 % річних. Термін користування кредитом – 3 місяці.

ТОВ «Альянс» щомісячно отримує виручку в розмірі 85 тис. грн. Щомісячні витрати без урахування відсотків за користування кредитом становлять 28 тис. грн. Кожні залучені 10 тис. грн. дають додатково щомісячної реалізації на суму 12 тис. грн. та зростання витрат на 20 %.

Визначити термін окупності кредиту.

Завдання 6.

Підприємство «Надія» надає товарний кредит терміном на 3 місяці та цінову знижку на платіж готівкою у розмірі 3 %. ТОВ «Ефект» надає товарний кредит терміном на 4 місяці та цінову знижку за платіж готівкою у розмірі 6 %. Визначте, який з варіантів залучення товарного кредиту найбільш відповідає інтересам підприємства.

Завдання 7. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Напрями підвищення ефективності використання підприємствами банківських кредитів.
- Переваги та недоліки комерційного кредитування підприємств.
- Лізинг і довгостроковий банківський кредит.
- Банківське кредитування підприємств в умовах ринкового реформування економіки.
- Кредитування підприємств України в умовах кризи.
- Банківське інвестиційне і кредитування: стан і перспективи розвитку.
- Розвиток довгострокового банківського кредитування промислових підприємств.
- Короткострокове банківське кредитування підприємств.

Тестові завдання

1. Кредити банків відносять до:

- А) власних джерел формування оборотних активів
- Б) джерел, прирівняних до власних
- В) позичкових джерел

2. Кредит, що надається під заставу нерухомого майна, є:

- А) лізинговим
- Б) комерційним
- В) іпотечним
- Г) державним

3. Кредитні відносини – це:

- А) грошові відносини, що пов'язані з процесом розподілу та перерозподілу капіталу
- Б) грошові відносини, що виникають у сфері виробництва продуктів для їхнього використання
- В) відносини, що пов'язані із заборгованістю одного з учасників економічної чи фінансової операції
- Г) відносини, що пов'язані з необхідністю забезпечення безперервності зміни форм вартості валового національного продукту в процесі його руху

4. Кредит – це:

- А) форма руху позичкового капіталу, що надається на умовах повернення
- Б) економічні відносини, що виникають між кредитором і кредитодержувачем
- В) позичка в грошовій або товарній формах на умовах повернення
- Г) всі відповіді

5. Документом, що укладається між банком і позичальником про взаємні зобов'язання, є:

- А) кредитні умови
- Б) кредитний договір
- В) кредитні зобов'язання
- Г) кредитна заява

6. Комерційний кредит – це економічні відносини, які виникають між:

- А) підприємствами
- Б) комерційними банками й підприємствами
- В) державою та комерційними банками
- Г) державою та підприємствами

7. Процентні ставки за кредитами можуть бути:

- А) фіксованими
- Б) плаваючими

- В) стабільними
- Г) прогресивними
- Д) всі відповіді

8. Консорціумний кредит – це:

- А) кредит, що надається великим об'єднанням підприємств для здійснення господарської діяльності
- Б) кредит, що надається об'єднанням банків суб'єктам господарської діяльності
- В) кредит, що надається банком суб'єкту господарювання за умови, що вони обидва є членами того самого об'єднання

9. Відстрочення сплати податку на прибуток, що надається суб'єкту підприємницької діяльності на певний строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм, з подальшою компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку за рахунок загального збільшення прибутку внаслідок реалізації інноваційних програм – це:

- А) державний кредит
- Б) інвестиційно податковий кредит
- В) фінансовий кредит

10. Здатність позичальника в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватись за своїми борговими зобов'язаннями – це:

- А) платоспроможність
- Б) кредитоспроможність
- В) ліквідність
- Г) надійність

11. Кредити, що можуть бути отримані підприємствами, залежно від кредиторів поділяються на

- А) кредити банків та спеціальних фінансово-кредитних інститутів
- Б) кредити підприємств
- В) кредити держави
- Г) кредити міжнародних фінансово-кредитних інститутів
- Д) всі відповіді вірні
- Е) вірної відповіді немає

12. Кредити, що можуть бути отримані підприємствами, за формами поділяються на:

- А) кредити банків та спеціальних фінансово-кредитних інститутів та кредити підприємств
- Б) кредити держави та кредити міжнародних фінансово-кредитних інститутів
- Д) кредити у грошовій формі та кредити у товарній формі

13. Кредити, що можуть бути отримані підприємствами, залежно від використання поділяються на

- А) забезпечені кредити, недостатньо забезпечені кредити та незабезпечені кредити
- Б) кредити на фінансування основних активів та кредити на фінансування оборотних активів
- В) вірної відповіді немає

14. Забезпечені кредити – це

- А) кредити, які мають заставу, вартість якої перевищує на 25% вартість кредиту
- Б) кредити, які мають заставу, вартість якої у межах 60% вартості кредиту
- В) кредити, які мають заставу, вартість якої менше 60% вартості кредиту

15. Забезпечені кредити гарантуються певними видами активів, такими як:

- А) нерухомість та цінні папери
- Б) товарно-матеріальні цінності та дебіторська заборгованість
- В) відповіді а і б

16. Банківський кредит – це

- А) економічні кредитні відносини, які виникають між окремими суб'єктами господарювання з приводу відстрочення оплати за продані (куплені) товари
- Б) кредит, який відображає економічні, кредитні відносини, які виникають між банками і суб'єктами господарювання з приводу видачі (отримання) і використання позикових коштів
- В) сукупність кредитних відносин, які виникають між державою, юридичними і фізичними особами з приводу випуску (придбання) позик.

17. Державний кредит – це

- А) економічні кредитні відносини, які виникають між окремими суб'єктами господарювання з приводу відстрочення оплати за продані (куплені) товари
- Б) кредит, який відображає економічні, кредитні відносини, які виникають між банками і суб'єктами господарювання з приводу видачі (отримання) і використання позикових коштів
- В) сукупність кредитних відносин, які виникають між державою, юридичними і фізичними особами з приводу випуску (придбання) позик.

18. Комерційний кредит – це

- А) кредит, який відображає економічні, кредитні відносини, які виникають між банками і суб'єктами господарювання з приводу видачі (отримання) і використання позикових коштів
- Б) сукупність кредитних відносин, які виникають між державою, юридичними і фізичними особами з приводу випуску (придбання) позик
- В) економічні кредитні відносини, які виникають між окремими суб'єктами господарювання з приводу відстрочення оплати за продані (куплені) товари

19. Розмір процентної ставки за державний кредит залежить від:

- А) облікової ставки НБУ, рівня інфляції; попиту на кредит
- Б) терміну кредитування, ризику, розмірів кредиту; змісту кредитного договору

- В) всі відповіді
- Г) вірної відповіді немає

20. Кредитна лінія – це:

- А) кредит, який надається повністю на початку встановленого терміну; відсотки по такому кредиту нараховуються відразу на всю суму, погашаються періодичними внесками або одноразовими платежами в кінці терміну погашення кредиту
- Б) кредит, який надається по першій вимозі підприємства
- В) зобов'язання банку надати обумовлену в договорі суму за вимогою позичальника

Література основна [1-11,14-18].

Література додаткова [20, 21, 23,34-35,42-48]

Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

Сутність основних засобів та їх відтворення.

Функції основних засобів підприємства. Структура основних засобів. Виробничі і невиробничі основні засоби. Класифікація основних виробничих засобів. Складові невиробничих основних засобів. Технічна озброєність підприємств. Активна і пасивна частина основних фондів та їх ознаки. Знос та амортизація основних засобів.

Первинна, відновна й залишкова вартість основних засобів. Балансова вартість основних засобів. Індиксація основних засобів та порядок її здійснення. Джерела формування основних засобів: статутний фонд; прибуток; амортизаційні відрахування; банківський кредит; лізинг, інші залучені кошти (кредиторська заборгованість, випуск облігацій тощо).

Визначення термінів «основні фонди», «основні засоби», «основні кошти».

Нематеріальні активи: призначення, ознаки, оцінка. Класифікація нематеріальних активів за ознаками. Амортизація нематеріальних активів.

Амортизаційний фонд у просторовому відтворенні основних засобів. Розрахунок амортизаційних відрахувань. Норми амортизації. Методи амортизації.

Розрахунок показників руху основних фондів (надходження, вибуття, середньорічна вартість об'єкту). Показники ефективності використання основних засобів. Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела і порядок їх фінансування. Фінансування ремонту основних засобів.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Характеристика та склад виробничих основних засобів.
2. Первісна, ліквідаційна вартість основних засобів.
3. Мінімально допустимі строки корисного використання основних фондів, встановлені законодавством.
4. Порядок нарахування амортизації активів підприємства.

5. Економічна доцільність прискореної амортизації активної частини основних засобів.
6. Джерела фінансування капітальних вкладень.
7. Джерела фінансування поточного, середнього і капітального ремонту основних засобів.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Відтворення основного капіталу.
2. Порядок нарахування амортизації.
3. Показники оцінки майнового стану підприємства.
4. Показники стану і використання основних засобів.
5. Фінансування ремонту основних виробничих засобів.
6. Дайте визначення необоротним активам підприємства.
7. Визначте склад необоротних активів підприємства.
8. Розкрийте структуру основних засобів підприємства.
9. Охарактеризуйте відтворення необоротних активів.
10. Назвіть види відтворення необоротних активів.
11. Що таке амортизація та амортизаційні відрахування?
12. Якими методами нараховується амортизація основних засобів?
13. Як здійснюється амортизація основних засобів за податковим обліком?
14. Як нараховується амортизація за кумулятивним та методом прискореного зменшення залишкової вартості основних засобів?
15. Розкрийте сутність і склад капітальних вкладень.
16. Дайте характеристику основним джерелам фінансування капітальних вкладень підприємства.
17. Як здійснюється фінансування ремонту основних засобів?
18. Назвіть показники, що характеризують забезпеченість підприємства основними засобами.
19. Які показники характеризують стан основних засобів?
20. Визначте основні показники, що характеризують ефективність використання основних засобів.

Самостійна робота:

Завдання 1.

Використовуючи інформацію балансу основних засобів, виконати розрахунки показників стану й ефективності використання основних засобів за звітний і попередній звітний періоди та зробити висновки.

Завдання 2.

Визначити фондвіддачу, фондомісткість, фондоозброєність за такими даними:

- вартість виробленої продукції на кінець року 650 тис. грн.;
- вартість основних виробничих засобів на початок року – 3585 тис. грн.;
- у квітні введено в дію основних виробничих засобів на суму 175 тис. грн.;
- у жовтні вибуло основних засобів на суму 94 тис. грн.;

- чисельність працівників – 225 осіб.

Завдання 3.

Визначити первісну вартість об'єкта основних засобів з терміном корисного використання 8 років, амортизацію якого нараховують кумулятивним методом. Відомо, що рівень ліквідаційної вартості цього об'єкта становить 12 % від його первісної вартості, а сума амортизаційних відрахувань у четвертому році експлуатації дорівнювала 2850 грн.

Завдання 4.

Первісна вартість об'єкта основних засобів – 6800 грн., ліквідаційна вартість становить 800 грн. За перший рік експлуатації основного засобу було списано на витрати виробництва 2490 грн.

Визначити прогнозований термін корисного використання об'єкта основних засобів, якщо нарахування амортизаційних відрахувань здійснюється методом зменшення залишкової вартості.

Завдання 5.

Підприємство придбало автомобіль, ціна якого становить 69215 тис. грн., транспортні витрати – 7,5 % від ціни автомобіля. Річна норма амортизаційних відрахувань – 8,5 %.

Визначити повну початкову вартість автомобіля та залишкову вартість автомобіля після 5 років експлуатації.

Завдання 6. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Шляхи підвищення ефективності використання основного капіталу підприємства.
- Формування амортизаційної політики підприємства.
- Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємства.
- Формування і використання необоротних активів.
- Оптимізація складу необоротних активів підприємства та їх оцінка.
- Ефективність політики фінансування необоротних активів.
- Фінансування витрат на поліпшення основних засобів

Тестові завдання

1. Основні засоби – це...
2. Знос основних засобів – це...
3. Амортизація – це...
4. Основні засоби відображаються в балансі за ... та ... вартістю.
5. Первісна вартість основних засобів – це...
6. Переоцінена вартість основних засобів – це...
7. Ліквідаційна вартість основних засобів – це...

8. Вартість основних засобів, що амортизується – це...
9. Для оцінки стану основних засобів розраховуються показники...
10. Для оцінки руху основних засобів розраховуються показники...
11. Для оцінки ефективності використання підприємством основних засобів розраховуються показники...
12. Для оцінки забезпеченості підприємства основними засобами розраховуються показники...
13. Суму амортизаційних відрахувань можна визначити за наступними методами...
14. Основні засоби – це...
 - а) Частина матеріальних активів, які багаторазово беруть участь у процесі виробництва;
 - б) Матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства протягом понад одного календарного року із дня введення їх в експлуатацію, а також предмети вартістю за одиницю понад 500 гривень (за ціною придбання);
 - в) Матеріальні активи, які тривалий час перебувають у незмінній натурально-речовій формі;
 - г) Матеріальні цінності, які поступово переносять свою вартість на вироблений продукт.
15. Відтворення основних засобів – це ...
 - а) Процес безперервного поновлення основних виробничих засобів;
 - б) Заміна окремих зношених частин основних засобів;
 - в) Придбання нових основних засобів;
 - г) Заміна зношеного устаткування на нове.
16. Знос основних засобів – це ...
 - а) Втрати вартості основними засобами у процесі їх експлуатації;
 - б) Заміна зношених основних засобів через капітальне будівництво;
 - в) Матеріальне зношування окремих елементів основних засобів та заміна їх через капітальне будівництво або капітальний ремонт;
 - г) Заміна основних засобів унаслідок запровадження нового, більш прогресивного обладнання.
17. Амортизація – це...
 - а) Процес поступового перенесення вартості основних виробничих засобів і нематеріальних активів з урахуванням витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення;
 - б) Поступове зниження вартості основних засобів унаслідок їх зносу;
 - в) Поступове перенесення вартості основних виробничих засобів на вироблену продукцію;
 - г) Поступове перенесення вартості зносу основних засобів на валові витрати виробництва.

18. За яких умов підприємства мають право застосовувати щорічну індексацію основних засобів?
- а) Щорічна індексація основних засобів провадиться підприємствами всіх форм власності за умови, що минулорічний рівень інфляції становить понад 5%;
 - б) Щорічна індексація основних засобів провадиться підприємствами з дозволу Кабінету Міністрів України;
 - в) Щорічна індексація основних засобів провадиться підприємствами самостійно за умови, коли застосовується прискорена амортизація основних засобів;
 - г) Щорічна індексація основних засобів провадиться підприємствами всіх форм власності самостійно за умови, що минулорічний рівень інфляції становить понад 10%.
19. Прискорена амортизація – це...
- а) Метод визначення амортизації основних засобів за нормами, що перевищують офіційно затверджені норми амортизаційних відрахувань;
 - б) Визначення амортизації за нормами, що їх затверджує Кабінет Міністрів України;
 - в) Визначення амортизації за нормами, затвердженими законодавчими актами;
 - г) Визначення амортизації за звичайними нормами, збільшеними у 2 рази.
20. Як визначаються суми амортизаційних відрахувань звітного періоду?
- а) Множенням середньорічної вартості основних виробничих засобів на норму амортизаційних відрахувань;
 - б) Множенням балансової вартості основних засобів на норму амортизаційних відрахувань;
 - в) Множенням балансової вартості основних засобів на початок звітного кварталу на норму амортизаційних відрахувань;
 - г) З допомогою застосування норм амортизації балансової вартості груп основних засобів на початок звітного періоду.
21. Які з названих показників безпосередньо впливають на розмір амортизаційних відрахувань?
- а) Сума нарахованого зносу, фондвіддача основних засобів, сума отриманого прибутку, рівень інфляції;
 - б) Сума виведених основних засобів у звітному періоді, рентабельність основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів;
 - в) Сума оборотних активів, сума уведених основних засобів у звітному періоді, вартість виробленої продукції за звітний період, коефіцієнт приросту основних засобів;

- г) Балансова вартість основних засобів на початок звітного періоду, норма амортизаційних відрахувань, структура основних засобів, строки експлуатації основних засобів.

22. На що впливає прискорена амортизація основних засобів?

- а) Сприяє збільшенню прибутку від реалізації продукції.
- б) Призводить до збільшення суми податку на прибуток.
- в) Прискорює процес формування власних фінансових ресурсів.
- г) Збільшує валові витрати та зменшує податок на прибуток.

Література основна [1-8, 10, 11, 14-19].

Література додаткова [20, 21, 23, 34,35, 38-48]

Тема 9. Оцінювання фінансового стану підприємства

Основні принципи і послідовність аналізу та оцінювання фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства та етапи його здійснення: підготовчий; попередній огляд фінансової звітності та економічне читання; аналіз звітності. Баланс підприємства та його складові. Оцінка економічного потенціалу суб'єкта господарювання. Оцінка результатів фінансово-господарської діяльності.

Деталізований аналіз фінансового стану підприємства та послідовність його виконання. Показники оцінки майнового стану. Оцінка ліквідності та платоспроможності. Оцінка фінансової стійкості. Оцінка ділової активності. Оцінка прибутковості, рентабельності. Оцінка вірогідності банкрутства підприємства.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Зміст поняття «фінансовий стан підприємства».
2. Основні завдання оцінки фінансового стану.
3. Головні етапи аналізу фінансового стану.
4. Прийоми фінансового аналізу.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Фінансова звітність – основа оцінки фінансового стану підприємства.
2. Структура балансу підприємства.
3. Аналіз звіту про фінансові результати.
4. Ліквідність підприємства, її показники та методи розрахунку.
5. Показники ліквідності та платоспроможності.
6. Оцінка фінансової стійкості підприємств.
7. Дайте визначення стійкості підприємства.

8. Охарактеризуйте види стійкості підприємства.
9. Назвіть та обґрунтуйте типи фінансової стійкості.
10. Які чинники впливають на фінансову стійкість підприємства?
11. Як здійснюється оцінка фінансового стану підприємства?
12. Які основні завдання аналізу фінансового стану?
13. Що є інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства?
14. Назвіть основні напрями оцінювання фінансового стану підприємства.
15. Яким вимогам має відповідати інформація?
16. Визначте сутність та види фінансового аналізу.
17. Охарактеризуйте методи фінансового аналізу.
18. Як здійснюється класифікація методів фінансового аналізу?
19. У чому полягає сутність факторного та трендового аналізу?
20. Які показники характеризують майновий стан підприємства?
21. Яка методика розрахунку показників оцінки ліквідності та платоспроможності?
22. Розкрийте порядок розрахунку показників фінансової стійкості та стабільності підприємства.
23. Який порядок розрахунку та методика оцінювання показників прибутковості та рентабельності?
24. Як здійснюється комплексна оцінка фінансового стану підприємства?

Самостійна робота:

Завдання 1.

Обчислити коефіцієнти покриття та швидкої ліквідності, дати характеристику стану ліквідності активів підприємства, якщо відомо, що:

- поточні зобов'язання – 1350 тис. грн.;
- поточні активи підприємства становлять 2600 тис. грн.;
- частка запасів у складі поточних активів дорівнює 70 %.

Завдання 2.

1. Визначити коефіцієнти ліквідності на підставі наведених далі даних:
 - а) виробничі засоби – 49000 тис. грн.; готова продукція – 30500 тис. грн.; незавершене виробництво – 12500 тис. грн.;
 - б) грошові кошти – 102500 тис. грн.; цінні папери та інші короткострокові фінансові вкладення – 8200 тис. грн.;
 - в) короткострокові позичкові кошти – 98100 тис. грн.; розрахунки з кредиторами – 84500 тис. грн.

Завдання 3.

Визначити коефіцієнти ліквідності та платоспроможності підприємства та зробити висновки, якщо у балансі відображені такі показники (тис. грн.):

Таблиця

№	Показник	на початок року	на кінець року
1.	Виборчі запаси	35000	45000
2.	Готова продукція	25000	20000
3.	Незавершене виробництво	12000	15000
4.	Грошові кошти	250000	302000
5.	Короткострокові позичкові кошти	47000	95000
6.	Розрахунки з кредиторами за товари	150000	220000
7.	Довгострокові позичкові кошти	82000	75000
8.	Статутний фонд	925000	985000
9.	Розрахунки по заробітній платі	75000	102000
10.	Розрахунки з бюджетом і внебюджетними фондами	180000	245000

Завдання 4.

На підставі наведених нижче даних дати оцінку майнового стану підприємства. Зробити висновки.

Показник	На початок року		На кінець року		Зміна за період	
	тис. грн	в % до підсумку балансу	тис. грн.	в % до підсумку балансу	абсолютна	в % до підсумку балансу
Всього майна, у т. ч.:	13 460	100%	18 326			
Необоротні активи	1 674		2 580			
Оборотні активи, з них	11 786		15 746			
Запаси	5 019		4 387			
Незавершене виробництво	764		1 137			
Готова продукція	780		550			
Дебіторська заборгованість	4 480		7 823			
Грошові кошти	743		1 849			

Завдання 5

На підставі наведених нижче даних оцінити коефіцієнти фінансової стійкості

Пасив	На початок року		На кінець року		Зміна за період	
	тис. грн	в % до підсумку балансу	тис. грн.	в % до підсумку балансу	абсолютна	в % до підсумку балансу
Власні кошти	34 480		34 620			
Позикові кошти	4 010		5 005			
Кредиторська заборгованість	3 500		3 337			
Баланс	41 840		42 962			

Завдання 6.

Фінансовий директор доручає Вам виконати аналіз фінансової звітності свого підприємства. Вам пропонується: визначити для кожного періоду й проаналізувати:

- 1) коефіцієнти ділової активності;
- 2) показники рентабельності.

БАЛАНС, тис. грн

АКТИВИ		
1 Необоротні активи	Поч. року	Кін. року
1.1 Основні кошти (залишкова вартість)	350	385
1.2 Нематеріальні активи	45	45
1.3 Довгострокові фінансові вкладення	10	18
Усього за розділом 1	405	448
2 Поточні (оборотні) активи ¹		
2.1 Виробничі запаси сировини, матеріалів, незавершеного виробництва й готової продукції на складі	285	215,5
2.2 Векселі отримані	3	3
2.3 Дебіторська заборгованість	22	57
2.4 Товари відвантажені, не оплачені в строк	1	0
2.5 Грошові кошти	24,2	16
Усього за розділом 2	335,2	291,5
БАЛАНС (разом активи)	740,2	739,5
ПАСИВИ		
1 Власний капітал		
1.1 Статутний капітал	295	295
1.2 Резервний капітал	43	50
1.3 Нерозподілений прибуток	134	155
Усього за розділом 1	472	500
2 Довгострокові зобов'язання		
2.1 Довгострокові кредити банку	134	55
2.2 Інші довгострокові зобов'язання	0	0
Усього за розділом 2	35	25
4 Поточні зобов'язання (поточні пасиви)		
4.1 Короткострокові кредити банків	18,2	12,5
4.2 Векселі видані	20	24
4.3 Кредиторська заборгованість постачальникам	145	140
4.4 Поточні зобов'язання по розрахунках з бюджетом і позабюджетними фондами	70	75
4.5 Поточні зобов'язання з виплати зарплати	80	63
Усього за розділом 4	333,2	314,5
БАЛАНС	740,2	739,5

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, тис. грн.

1 Чистий дохід	1152,0
2 Витрати на виробництво	945,0
3 Адміністративні й комерційні витрати	58,0
4 Прибуток до оподаткування	
5 Податок на прибуток, 20%	
6 Чистий прибуток	

Результати аналізу подати у формі зведеної таблиці, прокоментувати результати.

Показник	Формула	Значення			Висновки
		Початок року	Кінець року	Середнє	
Коеф. оборотності активів КО _А					
Тривалість обороту активів					
Коеф. оборотності Оборотних активів, КО _{Ок}					
Тривалість оборотності Оборотних активів, Т _{Ок}					
Коеф. оборотності запасів КО _{ТМЗ}					
Тривалість оборотності запасів Т _{ТМЗ}					
КО дебіторської заборгованості					
Т дебіторської заборгованості					
КО кредиторської заборгованості					
Т кредиторської заборгованості					
ROA, %					
ROE, %					
ROS, %					
Рентабельність до собівартості %					

Завдання 7. Дайте визначення ключовим термінам.

Ключові терміни. фінансовий стан підприємства, фінансової звітності, склад фінансової звітності, бухгалтерський баланс підприємства, активи, зобов'язання, огляд фінансової звітності, експрес-оцінка фінансового стану підприємства, фінансова стійкість підприємства, платоспроможність підприємства, ліквідність активів, ліквідність підприємства, Звіт про фінансові результати та його складові елементи.

деталізований аналіз фінансового стану, показники оцінки майнового стану, оцінка ліквідності та платоспроможності, оцінка фінансової стійкості, оцінка ділової активності, оцінка прибутковості, рентабельності. оцінка ймовірності банкрутства підприємства, комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Завдання 8. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

1. Фінансовий стан підприємства та прогнозування його діяльності
2. Оцінка результативності діяльності підприємства, його не-обхідність і значення.
3. Особливості проведення фінансового аналізу.
4. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.
5. Аналіз ділової активності підприємства.
6. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Тестові завдання

1. Характеристикою стабільності фінансового стану підприємства є:
А) фінансова активність
Б) фінансова стійкість
В) фінансова гнучкість
Г) фінансова структура
2. Основними завданнями аналізу фінансового стану є:
А) дослідження результатів господарської діяльності підприємства
Б) аналіз бухгалтерської звітності
В) оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості ефективності використання майна підприємства
Г) планування фінансової діяльності підприємства; д) дослідження фінансових ресурсів.
3. Зовнішній фінансовий аналіз має такі особливості:
А) орієнтацію на публічну звітність підприємства та максимальну відкритість результатів аналізу
Б) різноманітність цілей та інтересів суб'єктів аналізу та множинність об'єктів-користувачів
В) орієнтацію на зовнішніх користувачів
Г) здійснення аналізу зовнішніми аналітиками
Д) зовнішній предмет дослідження
4. Основним змістом внутрішнього (традиційного) фінансового аналізу є:
А) аналіз динаміки прибутку, рентабельності, самоокупності та кредитоспроможності підприємства

- Б) оцінка використання майна, капіталу, власних фінансових ресурсів
- В) аналіз ліквідності балансу та платоспроможності підприємства
- Г) всі відповіді

5. Трендовий аналіз – це: а) аналіз, за якого обчислюються співвідношення різноманітних абсолютних показників фінансової діяльності підприємства
Б) одна із систем фінансового аналізу, у процесі здійснення якого визначаються абсолютні та відносні зміни різних статей звітності, порівняно з минулим періодом, тобто досліджується динаміка окремих фінансових показників у часі
В) аналіз факторів, які впливають на рівень показника, який аналізують; г) метод фінансового аналізу, що базується на порівнянні показників з іншим базовим показником у динаміці та дає змогу дослідити тенденцію зміни показників у певному часовому проміжку
Д) одна із систем фінансового аналізу, у процесі здійснення якого обчислюється питома вага окремих статей звітності в загальному підсумковому показнику.

6. Методи фінансового аналізу – це:

- а) комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства
- Б) статистичні методи
- В) математичні методи
- Г) формалізовані методи
- Д) неформалізовані методи

7. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається:

- А) поточних активів до поточних зобов'язань
- Б) співвідношенням грошових коштів до поточних зобов'язань
- В) множенням поточних активів на поточні зобов'язання

8. Коефіцієнт фінансової залежності визначається:

- А) співвідношенням власного капіталу до поточних зобов'язань
- Б) співвідношенням власного капіталу до всієї суми капіталу;
- В) оборотних активів до власного капіталу
- Г) співвідношенням власного капіталу до оборотних активів

9. Показники ліквідності й платоспроможності:

- А) характеризують структуру капіталу підприємства та його залежність від зовнішніх інвесторів і кредиторів;
- Б) дозволяють оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої кошти
- В) характеризують положення підприємства на ринку цінних паперів
- Г) відображають можливість підприємства своєчасно розрахуватись за своїми борговими зобов'язаннями.

10. Ліквідність підприємства:

- А) співвідношення розміру його високоліквідних активів і короткострокової заборгованості
- Б) співвідношенням грошових коштів до поточних зобов'язань
- В) множенням поточних активів на поточні зобов'язання

11. Факторний аналіз:

- А) внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності з окремими показниками діяльності самого підприємства або його дочірніх підприємств і міжгосподарський аналіз показників даного підприємства в порівнянні з показниками конкурентів або середньогалузевими показниками
- Б) полягає у визначенні впливу окремих факторів (причин) на результативний показник із застосуванням детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (не мають чіткого порядку) прийомів дослідження
- В) проводиться шляхом розрахунку співвідношень між окремими позиціями звіту або різних форм звітності для визначення їхнього взаємозв'язку

12. Аналіз коефіцієнтів:

- А) внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності з окремими показниками діяльності самого підприємства або його дочірніх підприємств і міжгосподарський аналіз показників даного підприємства в порівнянні з показниками конкурентів або середньогалузевими показниками
- Б) полягає у визначенні впливу окремих факторів (причин) на результативний показник із застосуванням детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (не мають чіткого порядку) прийомів дослідження
- В) проводиться шляхом розрахунку співвідношень між окремими позиціями звіту або різних форм звітності для визначення їхнього взаємозв'язку

13. Порівняльний аналіз:

- А) внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності з окремими показниками діяльності самого підприємства або його дочірніх підприємств і міжгосподарський аналіз показників даного підприємства в порівнянні з показниками конкурентів або середньогалузевими показниками
- Б) полягає у визначенні впливу окремих факторів (причин) на результативний показник із застосуванням детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (не мають чіткого порядку) прийомів дослідження
- В) проводиться шляхом розрахунку співвідношень між окремими позиціями звіту або різних форм звітності для визначення їхнього взаємозв'язку

14. Який аналіз може бути прямим та зворотнім?

- А) аналіз коефіцієнтів
- Б) факторний аналіз
- В) порівняльний аналіз

15. Моделі засновані на використанні інформації з бухгалтерської звітності – це:

- А) дескриптивні моделі
- Б) предикативні моделі
- В) нормативні моделі

16. Моделі, які дають можливість порівняння фактичних результатів діяльності підприємства з нормативами, використовуються в основному у внутрішньому фінансовому аналізі – це:

- А) дескриптивні моделі
- Б) предикативні моделі
- В) нормативні моделі

17. Моделі, які носять прогностичний характер – це:

- А) дескриптивні моделі
- Б) предикативні моделі
- В) нормативні моделі

15. Показник зносу основних фондів

- А) показує ступінь зносу основних виробничих фондів і характеризує частину вартості основних фондів, що списана на витрати виробництва в попередніх періодах
- Б) може визначатися також у відсотках на початок і кінець звітної періоду і дає можливість оцінити стан основних фондів
- В) відповіді а і б

19. Коефіцієнт, який характеризує інтенсивність вибуття основних виробничих фондів, тобто ступінь вибуття морально застарілих і фізично зношених основних виробничих фондів, що не придатні для подальшого використання – це:

- А) Коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів
- Б) Коефіцієнт відновлення основних виробничих фондів
- В) Коефіцієнт зносу основних виробничих фондів

20. Коефіцієнт, який характеризує достатність оборотних коштів підприємства для погашення його боргів протягом року; коефіцієнт показує, скільки грошових одиниць активів приходить на кожну грошову одиницю поточних зобов'язань – це

- А) коефіцієнт швидкої ліквідності
- Б) коефіцієнт абсолютної ліквідності
- В) коефіцієнт покриття

*Література основна [1-8, 10, 11, 14-19].
Література додаткова [20, 21, 23, 34,35, 38-48]*

Тема 10. Фінансове планування на підприємстві

Логіка планово-аналітичної функції в умовах ринкової економіки. Зміст, завдання та методи фінансового планування.

Фінансова стратегія підприємства. Формування цілей фінансової стратегії і встановлення системи цільових фінансових показників.

Фінансове планування як процес визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах. Принципи фінансового планування. Нормативний, розрахунково-аналітичний методи, балансовий метод, метод оптимізації планових рішень, економіко-математичне моделювання. Інформаційна база фінансового планування. Аналіз фінансових показників звітного року. Зміст фінансового плану та порядок його складання. План доходів і витрат грошових коштів. Розрахунок основних показників фінансового плану. Прогноз обсягів реалізації. Баланс грошових надходжень і видатків. План доходів і видатків. Прогнозний баланс. Стратегія фінансування. Необхідність оперативного фінансового планування на підприємствах. Характеристика платіжного календаря як основного оперативного плану надходження та виплати коштів підприємства. Основні розділи касового плану.

План формування та розподілу фінансових ресурсів підприємства (прогнозний баланс). План доходів і витрат підприємства (прогнозний «звіт про фінансові результати»).

Зміст і значення оперативного фінансового планування.

Оперативний фінансовий план. Платіжний календар та його складові.

Зміст та значення бізнес-плану. Вимоги до оформлення бізнес-плану, його структури та змісту. Мета складання бізнес-плану.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Інформаційна база фінансового планування.
2. Аналіз фінансових показників діяльності підприємства у звітному періоді як підстава для фінансового планування.
3. Методи та порядок прогнозування обсягів реалізації продукції підприємства.
4. Складання фінансових планів у системі бюджетування поточної діяльності підприємства.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Розкрийте сутність фінансового планування на підприємстві та його види.
2. Дайте характеристику основним методам фінансового планування.
3. Охарактеризуйте етапи фінансового планування.
4. Назвіть види фінансового планування та їх характеристику.
5. Для чого потрібно складати бізнес-план?
6. Назвіть і охарактеризуйте структуру бізнес-плану.
7. Дайте визначення фінансового плану.
8. Розкрийте етапи складання фінансового плану підприємства.

9. Для чого розробляється плановий баланс?
10. Сутність планово-аналітичної функція.
11. Поясніть сутність фінансової стратегії підприємства.
12. Завдання фінансового планування на підприємстві.
13. Методи фінансового планування на підприємстві.
14. Порядок складання плану формування та розподілу фінансових ресурсів підприємства (прогнозного балансу)..
15. Порядок складання плану доходів і витрат підприємства (прогнозного «Звіту про фінансові результати»).
16. Зміст і значення оперативного фінансового планування.
17. Баланс надходження і видатків грошових коштів (оперативний фінансовий план).
18. Платіжний календар та його складові.
19. Зміст та значення бізнес-плану.
20. Вимоги до оформлення бізнес-плану, його структури та змісту.
21. Мета складання фінансового розділу бізнес-плану.
22. Зміст фінансового розділу бізнес-плану.
23. Що відображає кошторис доходів і витрат та кошторис капітальних витрат?
24. Розкрийте зміст оперативного фінансового планування.
25. Що таке платіжний календар та основне його призначення?
26. Охарактеризуйте фінансовий контроль на підприємстві.
27. Назвіть основні елементи системи контролю.
28. Як здійснюється контроль виконання бюджету?

Самостійна робота:

Завдання 1.

На основі плану формування та використання фінансових ресурсів підприємства визначається необхідний розмір залучення позикових коштів (кредитів). Щодо планів підприємства на наступний період відомо:

- інвестиції в приріст обігових активів передбачені в розмірі 15,0 тис. грн.,
- реконструкцію та модернізацію діючих основних засобів – 9,0 тис. грн.; інноваційні інвестиції – 14 тис. грн.;
- інші напрями використання фінансових ресурсів – 6,0 тис. грн.;
- чистий прибуток, що направлений на виробничий розвиток підприємства – 14 тис. грн.;
- амортизаційні відрахування – 12,0 тис. грн.;
- залучення власних фінансових ресурсів з інших джерел передбачено у розмірі 5,5 тис. грн.;
- залишок коштів на початок періоду – 4,0 тис. грн., на кінець – 3,5 тис. грн.

Завдання 2.

Складіть план доходів та витрат підприємства за такими даними:

- дохід від реалізації продукції – 32 150,0 тис. грн.;
- витрати на придбання сировини і матеріалів – 12 165,0 тис. грн.;

- витрати на утримання основних засобів – 980,0 тис. грн.;
- витрати на оплату праці – 3550,0 тис. грн.;
- податкові платежі, що включені до витрат операційної діяльності – 1310,0 тис. грн.;
- інші витрати – 8210,0 тис. грн.;
- податкові платежі, що сплачуються за рахунок прибутку – 18,0 %.

Завдання 3.

Визначте потребу підприємства у власних оборотних коштах на плановий період за такими даними:

- плановий річний обсяг випуску продукції в цінах реалізації без ПДВ – 2580 тис. грн.;
- частка собівартості в ціні продукції без ПДВ – 85 %;
- норматив запасів сировини і матеріалів – 90 днів;
- норматив запасів готової продукції – 30 днів;
- норматив грошових коштів – 10 днів;
- оборотні активи на плановий період визначені в сумі – 75 тис. грн.;
- відповідно до договору постачання сировини та матеріалів кредиторська заборгованість становить 910,0 тис. грн.;
- інша кредиторська заборгованість – 25 тис. грн.;
- сума короткострокового кредиту банку в плановому році 105 тис. грн.

Завдання 4

Визначити приріст кредиторської заборгованості, що постійно перебуває у розпорядженні підприємства, за такими даними:

- плановий фонд оплати праці на квартал визначено на рівні 6200 тис. грн.;
- заробітна плата виплачується робітникам 4-го числа кожного місяця;
- нарахування на заробітну плату за діючими нормативами становить 37,8 %;
- на початок кварталу розмір кредиторської заборгованості, що постійно перебуває у розпорядженні підприємства, становить 190 тис. грн.

Завдання 5. Надати визначення ключовим термінам.

***Ключові терміни:** планово-аналітична функція, бюджетування на підприємстві, фінансова стратегія підприємства, завдання та методи фінансового планування, зміст фінансового планування, план грошових надходжень і видатків (оперативний фінансовий план), план формування та розподілу фінансових ресурсів підприємства (прогнозний баланс), план доходів і витрат підприємства (прогнозний «звіт про фінансові результати»), платіжний календар, поточні фінансові плани, перспективні фінансові плани, бізнес-план, фінансовий розділ бізнес-плану, підрозділи та показники фінансового розділу бізнес-плану*

Завдання 6. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Фінансове планування на підприємстві.
- Види фінансового планування на підприємстві.
- Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.
- Планування фінансів методами бюджетування.
- Бюджетування в системі оперативного фінансового планування.
- Фінансове планування і контроль на підприємстві.

Тестові завдання

1. Який з перелічених планів не належить до поточних?
 - а) план доходів від фінансової діяльності;
 - б) план надходжень і видатків грошових коштів;
 - в) план податкових платежів;
 - г) план формування і використання фінансових ресурсів.
2. Головною метою розробки плану надходжень і видатків грошових коштів є:
 - а) забезпечення оптимальної структури активів і пасивів;
 - б) забезпечення постійної платоспроможності підприємства;
 - в) підвищення прибутковості підприємства;
 - г) забезпечення сталого фінансового стану підприємства.
3. Розробка плану формування і використання фінансових ресурсів є таким етапом поточного фінансового планування:
 - а) першим;
 - б) другим;
 - в) передостаннім;
 - г) останнім.
4. Яке з наведених завдань не вирішує план надходжень та видатків грошових коштів (оперативний фінансовий план)?
 - а) хронологічне впорядкування надходження і витрачання грошових коштів;
 - б) визначення обсягу і структури видатків;
 - в) забезпечення покриття видатків фінансовими ресурсами;
 - г) законодавче закріплене зменшення податкових платежів.

4 Фінансове планування – це:

- А) процес фінансового аналізу виробничого підприємства
- Б) сукупність методів та заходів із прогнозування діяльності підприємства
- В) процес розробки системи фінансових планів і планових показників по забезпеченню розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами і підвищення ефективності його фінансової діяльності в майбутньому;
- Г) процес управління фінансово-господарською діяльністю підприємства в

короткостроковому періоді.

5. Етапами фінансового планування є:

- А) визначення потреби в капітальних інвестиціях
- Б) розгляд і затвердження фінансових планів
- В) оцінка фінансової стійкості підприємства
- Г) виконання фінансових планів
- Д) всі відповіді

6. Процесом розробки системи фінансових планів за окремими аспектами фінансової діяльності є:

- А) фінансова стратегія
- Б) фінансовий моніторинг
- В) фінансове планування
- Г) фінансовий контроль

7. Балансовий метод – це:

- А) економіко-математичне моделювання
- Б) розрахунково-аналітичний метод
- В) метод балансування підсумкових показників
- Г) нормативний метод.

8. Розрахунково-аналітичний метод передбачає:

- А) розрахунок планових показників шляхом коригування фінансових показників базового періоду на зміни
- Б) зміну планованих фінансових показників на визначену частку (коефіцієнт), виходячи з рівня їх виконання в попередньому звітному періоді
- В) динаміку показників залежно від зміни факторів, які впливають на розвиток фінансових процесів у майбутньому
- Г) що на основі встановлених норм та техніко-економічних нормативів розраховуються потреби підприємства у фінансових ресурсах та визначення джерел цих ресурсів.

9. Бізнес-план – це:

- А) довгостроковий курс фінансової політики
- Б) документ, у якому викладені організаційні, виробничі та ринкові аспекти запропонованого бізнесу
- В) кредитні взаємовідносини і взаємовідносини з бюджетом
- Г) стандарт, з яким порівнюють досягнуті результати підприємства

10. Плановим документом, який пов'язує план виробництва продукції, організаційно технічний розвиток, збут з фінансовим забезпеченням їх виконання, є:

- А) баланс доходів і витрат
- Б) бюджет
- В) плановий баланс

Г) план фінансових результатів

11. Поточне планування фінансової діяльності передбачає формування:

- А) фінансової стратегії підприємства
- Б) бюджету поточних грошових витрат та надходжень;
- В) бюджету капітальних витрат та надходжень
- Г) фінансових планів за окремими аспектами фінансової діяльності

12. Фінансова стратегія підприємства визначає:

- А) сутність системи контролю на підприємстві
- Б) довгострокову мету фінансово-господарської діяльності підприємства
- В) мету фінансово-господарського аналізу підприємства
- Г) стан системи управління на підприємстві

Література основна [1-8, 10, 11, 14-19].

Література додаткова [20, 21, 23, 34,35, 38-48]

Тема 11. Фінансова санація підприємства

Фінансова криза на підприємстві, фактори, які її викликають.

Економічна сутність санації підприємства. Випадки прийняття рішення про фінансову санацію підприємств.

План санації. Санаційний аудит та етапи його проведення.

Оцінка ситуації підприємства на ринках факторів виробництва та збуту готової продукції.

Форми фінансової санації. Внутрішні джерела фінансової санації підприємства. Санація балансу. Зменшення статутного фонду підприємства. Санація із залученням коштів власників підприємства. Альтернативна санація. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.

Фінансова участь персоналу у санації підприємства. Державна фінансова підтримка санації підприємства.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Фінансова криза на підприємстві, її коріння та наслідки.
2. Типи фінансової кризи.
3. Характеристика системи показників Бівера.
4. Зовнішні санатори підприємства.
5. Складання бізнес-плану фінансової санації.
6. Характеристика процедур щодо боржника на ухвалу господарського суду.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Фактори, які викликають фінансову кризу на підприємстві.
2. Дайте визначення фінансової кризи підприємства.
3. Охарактеризуйте види криз.
4. Економічна сутність санації підприємства.

5. Прийняття рішення про фінансову санацію підприємства.
6. Порядок проведення фінансової санації підприємства.
7. Сформулюйте основний зміст, завдання та порядок проведення санаційного аудиту.
8. Що таке санаційна спроможність?
9. Внутрішні джерела фінансової санації підприємства.
10. Державна фінансова підтримка санації підприємства.
11. Складання плану фінансової санації підприємства.
12. Санаційний аудит та етапи його проведення.
13. Форми фінансової санації.
14. Санація балансу. Зменшення статутного фонду підприємства.
15. Санація із залученням коштів власників підприємства.
16. Сутність альтернативної санації.
17. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.
18. Фінансова участь персоналу у санації підприємства.
19. Банкрутство підприємств: підстави і наслідки.
20. У чому сутність мирової угоди?
21. Охарактеризуйте порядок укладання мирової угоди.
22. Визначте організаційні та фінансові заходи фінансової санації.
23. Розмежуйте поняття реструктуризації та реорганізації.
24. Які заходи передбачає реструктуризація, реорганізація підприємства?
25. Охарактеризуйте види реструктуризації.
26. Який порядок визначення підприємства банкрутом відповідно до чинного законодавства?
27. Як здійснюється процедура порушення справи про банкрутство?

Самостійна робота:

Завдання 1

Підготувати міні-есе за проблемою «Фактори, які викликають фінансову кризу на підприємстві»;

Використовуючи фінансову звітність підприємства, виконати розрахунки щодо прогнозування банкрутства підприємства;

Виконати санацію балансу підприємств.

Завдання 2

Визначте порядок погашення вимог кредиторів товариства з обмеженою відповідальністю в процесі його ліквідації як банкрута на основі таких даних:

- на балансі товариства відсутнє майно, що обтяжене заставою, а виручка від реалізації всіх його активів дорівнювала 910 тис. грн.;
- сумарні претензії кредиторів становлять 680 тис. грн.;
- витрати на ведення справи – 81 тис. грн.;
- власний капітал ТОВ дорівнює 415 тис. грн., у т. ч. 125 тис. грн. – непокритий збиток;
- статутний капітал сформований із внесків 3 учасників, вартість яких становить 72 тис. грн.

Завдання 3. Надати визначення ключовим термінам.

Ключові терміни:

Фінансова криза на підприємстві, симптоми фінансової кризи, фактори фінансової кризи на підприємстві, фінансова санація підприємства; прийняття рішення про фінансову санацію підприємства, план фінансової санації, концепції фінансової санації, напрями проведення фінансової санації, санаційний аудит, форми фінансової санації, джерела фінансової санації, класична санація, досудова санація, альтернативна санація, ефективність фінансової санації, банкрутство, фінансові наслідки банкрутства.

Завдання 4. Підготувати реферат за однією із запропонованих тем.

Теми рефератів

- Фінансова криза на підприємстві та причини її виникнення.
- Санація і реструктуризація суб'єктів господарювання.
- Симптоми, стадії та види банкрутства.
- Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств.
- Антикризове фінансове управління підприємством.

Тестові завдання

1. Оздоровлення фінансового стану підприємства через систему фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційних та соціальних заходів для попередження його банкрутства чи підвищення конкурентоспроможності – це

- А) фінансова стратегія підприємства
- Б) фінансовий план підприємства
- В) фінансова санація підприємства

2. Досудова санація – це:

- А) система заходів, що здійснюються в процесі провадження справи про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення його фінансового стану, а також на задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів через кредитування, реструктуризацію боргів і капіталу та (або) зміну організаційної чи виробничої структури суб'єктів підприємницької діяльності
- Б) система державних і банківських заходів по попередженню банкрутства підприємств, поліпшенню їх фінансового становища шляхом кредитування, реорганізації
- В) система заходів для відновлення платоспроможності боржника, які здійснюються власником підприємства-боржника з метою запобігання його ліквідації

3. За джерелами фінансування розрізняють такі види санації:

- А) санація без залучення на підприємство додаткових фінансових ресурсів
- Б) санація із залученням додаткових зовнішніх фінансових ресурсів
- В) відповіді а і б

4. Санація без залучення на підприємство додаткових фінансових ресурсів може здійснюватися в таких формах:

- А) зменшення номінального капіталу підприємства; конверсія власності в борг; пролонгація термінів сплати заборгованості
- Б) добровільне зменшення заборгованості; самофінансування
- В) альтернативна санація; зменшення номінального капіталу з подальшим його збільшенням; безповоротна фінансова допомога власників та персоналу
- Г) відповіді а і б
- Д) вірної відповіді немає

5. Санація із залученням на підприємство додаткових фінансових ресурсів може здійснюватися в таких формах:

- А) зменшення номінального капіталу підприємства; конверсія власності в борг; пролонгація термінів сплати заборгованості
- Б) добровільне зменшення заборгованості; самофінансування
- В) альтернативна санація; зменшення номінального капіталу з подальшим його збільшенням; безповоротна фінансова допомога власників та персоналу
- Г) всі відповіді вірні

6. Рішення про проведення санації приймається у таких випадках:

- А) з ініціативи суб'єкта господарювання, що перебуває в кризі
- Б) згідно з Законом України «Про банки та банківську діяльність»
- В) з ініціативи заставодержателя цілісного майнового комплексу підприємства
- Г) всі відповіді вірні

7. Оперативними цілями фінансової санації є:

- А) забезпечення ліквідності, управління прибутковістю та оптимізація використання наявних ресурсів
- Б) забезпечення життєздатності підприємства та його активної позиції на ринку
- В) фінансування розвитку персоналу підприємства

8. Стратегічними цілями фінансової санації є

- А) забезпечення життєздатності підприємства та його активної позиції на ринку
- Б) забезпечення ліквідності, управління прибутковістю та оптимізація використання наявних ресурсів
- В) вірної відповіді немає

9. Спеціальні санаційні заходи за сферою діяльності поділяються на:

- А) технологічні, фінансово-економічні, організаційно-правові, гуманітарні
- Б) дослідницькі, прикладні
- В) тактичні та стратегічні

10. Спеціальні санаційні заходи за етапами проведення поділяються на:

- А) технологічні, фінансово-економічні, організаційно-правові, гуманітарні
- Б) дослідницькі, прикладні
- В) тактичні та стратегічні

11. Санаційні заходи організаційно-правового характеру спрямовані на:

А) збереження робочих місць, освіти і підвищення кваліфікації працівників, справедливу винагороду за роботу, використання резервів підвищення продуктивності праці, реалізацію творчого потенціалу кадрів для ліквідації кризи

Б) модернізацію та оновлення виробничих фондів, покращення організації виробництва, автоматизацію та комп'ютеризацію підприємства

В) вдосконалення організаційної структури підприємства, організаційно-правових форм бізнесу, підвищення якості менеджменту, звільнення підприємства від непродуктивних виробничих структур, поліпшення виробничих відносин між членами трудового колективу

Література основна [1-8, 10, 11, 14-19].

Література додаткова [20-22, 23-27, 33-35, 36-48]

Термінологічний словник

1. Аваль – це вексельне поручительство, тобто напис на векселі, який свідчить, що боржник за векселем передає його в довірче користування іншій особі, тобто авалісту, що відповідає за виконання перед кредитором зобов'язань позичальника, тобто векседавця.
2. Акредитив – це грошове зобов'язання банку, що видається ним за дорученням клієнта на користь його контрагента, сплатити кошти постачальнику (або надати повноваження банку постачальника здійснити такий платіж) на умовах надання документів, передбачених договором між контрагентами.
3. Амортизація – це процес поступового перенесення вартості основних виробничих фондів та інших необоротних активів відповідно до норм амортизаційних відрахувань, встановлених законодавчими актами, на собівартість виготовлюваної продукції (товарів, робіт, послуг). Розмір амортизаційних відрахувань залежить від вартості основних фондів, норм таких відрахувань, а також методів їхнього нарахування.
4. Аналіз і контроль фінансової діяльності підприємства – це розрахунок та забезпечення ефективності його фінансового стану, що дає можливість визначити недоліки і прорахунки, виявити і мобілізувати внутрішньогосподарські резерви, збільшити доходи і прибуток, зменшити витрати на виробництво, підвищити рентабельність, поліпшити фінансово-господарську діяльність підприємства в цілому.
5. Аудит – це незалежна експертиза й аналіз фінансової звітності господарюючого суб'єкта з метою визначення її вірогідності, повноти, реальності, відповідності чинному законодавству й вимогам, пропонованим до фінансової звітності.
6. Банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.
7. Бартер (товарний обмін) – господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, іншій, ніж грошова, включаючи будь-які види заліку та погашення взаємної заборгованості, в результаті яких не передбачається зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).
8. Безготівкові розрахунки – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів.

9. Бенефіціар – особа на користь якої здійснюється перерахунок коштів, або третя особа, на рахунок якої здійснюється зарахування коштів за поставлені товари, роботи, послуги.
10. Вексель – це цінний папір, письмове боргове зобов'язання боржника (векселедавця) сплатити своєму кредитору (векселедержателю) визначену грошову суму у визначений термін.
11. Відповідальне зберігання – господарська операція платника податку, що передбачає передання згідно з договорами схову матеріальних цінностей на зберігання іншій особі без права їх використання у господарському обороті такої фізичної чи юридичної особи, з подальшим поверненням цих матеріальних активів платнику податку без зміни їх якісних або кількісних характеристик.
12. Господарська діяльність – будь-яка діяльність особи, направлена на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, у разі коли безпосередня участь такої особи в організації такої діяльності є регулярною, постійною та суттєвою. Під безпосередньою участю слід розуміти зазначену діяльність особи через свої постійні представництва, філіали, відділення, інші відокремлені підрозділи, а також через довірену особу, агента або будь-яку іншу особу, яка діє від імені та на користь першої особи.
13. Гудвіл – нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів (робіт, послуг), нових технологій тощо.
14. Депозит (вклад) – кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк та під процент. Залучення депозитів може здійснюватися у формі випуску (емісії) ощадних (депозитних) сертифікатів.
15. Державний бюджет – це сукупність фінансово-економічних відносин з приводу формування та використання централізованого фонду грошових коштів держави для забезпечення її специфічних функцій.
16. Державні позабюджетні фонди – це фінансові ресурси, пов'язані з фінансуванням витрат, що не включаються до бюджету. Формування їх здійснюється за рахунок обов'язкових цільових відрахувань, які для платника податків практично нічим не відрізняються від податків з погляду відповідальності за їхнє вирахування й сплату.
17. Дериватив – стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати або продати цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах у майбутньому.

18. Дериватив валютний – стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити валютну цінність на обумовлених умовах у майбутньому.
19. Дериватив товарний – стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити біржовий товар (крім цінних паперів) на обумовлених стандартних умовах у майбутньому.
20. Дериватив фондовий – стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити цінний папір на обумовлених умовах у майбутньому.
21. Дивіденд – платіж, який здійснюється юридичною особою – емітентом корпоративних прав чи інвестиційних сертифікатів на користь власника таких корпоративних прав (інвестиційних сертифікатів) у зв'язку з розподілом частини прибутку емітента.
22. Емісійний доход – сума перевищення надходжень, отриманих емітентом від продажу власних акцій або інших корпоративних прав та інвестиційних сертифікатів, над номінальною вартістю таких акцій або інших корпоративних прав та інвестиційних сертифікатів (при їх первинному розміщенні) або над ціною зворотного викупу при повторному розміщенні інвестиційних сертифікатів та акцій інвестиційних фондів.
23. Звичайна ціна – ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору.
24. Звітний (податковий) період – період, за який платник податку зобов'язаний проводити розрахунки податку та сплачувати його до бюджету.
25. Зворотний лізинг (оренда) – господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає продаж основних фондів фінансовій організації з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів такою фізичною чи юридичною особою в оперативний або фінансовий лізинг.
26. Ідентичні товари (роботи, послуги) – товари (роботи, послуги), що мають однакові характерні для них основні ознаки (їх фізичні характеристики, які не впливають на їх якісні характеристики і не мають суттєвого значення для визначення ознак товару, якість і репутація на ринку, країна походження та виробник).
27. Інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на капітальні, фінансові та реінвестиції.
28. Інжиніринг – надання послуг (виконання робіт) зі складання технічних завдань, проведення наукових досліджень, складання проектних пропозицій, проведення техніко-економічних обстежень та інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розробка технічної документації, проектування та конструкторське опрацювання об'єктів техніки і технології, консультації та авторський нагляд під час монтажних та пусканалагоджувальних

- робіт, а також консультації економічного, фінансового або іншого характеру, пов'язані з такими послугами (роботами).
29. Іпотечний сертифікат (у тому числі іпотечний сертифікат участі та іпотечний сертифікат з фіксованою дохідністю) – особливий вид цінного паперу, забезпечений іпотечними активами або іпотеками відповідно до закону.
 30. Капітальна інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних фондів та нематеріальних активів, які підлягають амортизації.
 31. Капітальні вкладення – це витрати на створення нових, реконструкцію й технічне переозброєння діючих основних фондів.
 32. Кредит – це угода позикового характеру між економічними партнерами щодо надання грошей або товарів у борг на умовах терміновості, зворотності, платності, цільового використання та забезпеченості.
 33. Кредит акцептний – це позика, що передбачає акцептування банком інкасованої підприємством-позичальником тратти за умови її надання до банку до настання терміну оплати.
 34. Кредит інвестиційний податковий – це відстрочка плати податку на прибуток, що надається суб'єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм, з наступною компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку через загальне зростання прибутку, що буде отримано внаслідок реалізації інноваційних програм.
 35. Кредит під облік векселів – це короткостроковий кредит, що банк видає пред'явникові векселів, з огляду на те, що вони скуповуються, до настання строку їхнього погашення.
 36. Кредит під цінні папери – кошти, які залучаються юридичною особою-боржником (дебітором) від інших юридичних або фізичних осіб як компенсація вартості випущених (емітованих) таким дебітором облігацій або депозитних сертифікатів.
 37. Кредит товарний – товари, які передаються резидентом або нерезидентом у власність юридичним чи фізичним особам на умовах угоди, що передбачає відстрочення кінцевого розрахунку на визначений строк та під процент.
 38. Кредит фінансовий – кошти, які надаються банком – резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають статус небанківських фінансових установ, згідно з відповідним законодавством, а також іноземними урядами або його офіційними агентствами чи міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами-нерезидентами у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк, для цільового використання та під процент.

39. Лізингова (орендна) операція – господарська операція (крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів) фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних фондів або землі у користування іншим фізичним чи юридичним особам (орендарям) за орендну плату та на визначений строк.
40. Ломбардна операція – операція фізичних чи юридичних осіб з отримання коштів від юридичної особи, кваліфікованої як фінансова установа згідно із законодавством України, під заставу товарів або валютних цінностей. Ломбардні операції є різновидом кредиту під заставу.
41. Матеріальний актив – основні фонди та оборотні активи у будь-якому виді, що відрізняється від коштів, цінних паперів, деривативів та нематеріальних активів.
42. Недержавне пенсійне забезпечення – пенсійне забезпечення, яке здійснюється недержавними пенсійними фондами, страховими організаціями та банками.
43. Нематеріальний актив – об’єкти інтелектуальної, в тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку, встановленому відповідним законодавством, об’єктом права власності платника податку.
44. Оборотність оборотних активів – це тривалість або швидкість одного обороту оборотних активів з моменту авансування коштів у виробничі запаси до випуску готової продукції і її реалізації.
45. Овердрафт – це короткостроковий кредит, що видається банком надійному клієнтові понад залишки коштів на його поточному рахунку в межах заздалегідь обумовленої суми шляхом дебетування цього рахунку.
46. Однорідні товари (роботи, послуги) – товари (роботи, послуги), які не є ідентичними, мають подібні характеристики і складаються зі схожих компонентів, що дозволяє їм виконувати однакові функції та (або) бути взаємозамінними (їх якість, наявність товарного знака, репутація на ринку, країна походження та виробник).
47. Оперативний лізинг (оренда) – господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оперативного лізингу (оренди) передання орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж передбачаються фінансовим лізингом (орендою).
48. Опціон – стандартний документ, який засвідчує право придбати (продати) цінні папери (товари, кошти) на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією ціни на час укладення такого опціону або на час такого придбання за рішенням сторін контракту.
49. Оренда землі – господарська операція, яка передбачає надання орендодавцем землі у користування іншій юридичній або

фізичній особі на визначений строк, за цільовим призначенням та за орендну плату. Порядок здійснення оренди землі встановлюється відповідним законодавством.

50. Платіжна вимога доручення – це комбінований документ, що містить, з одного боку, вимогу постачальника до покупця оплатити вартість поставленої йому продукції, товарів, виконаних робіт, послуг, з іншого боку, доручення платника своєму банку про перерахування коштів з його рахунку на рахунок одержувача.
51. Платіжне доручення – це наказ підприємства обслуговуючому банку про перерахування визначеної суми коштів зі свого рахунку на рахунок одержувача.
52. Поворотна фінансова допомога – це сума коштів, передана платнику податку у користування на визначений строк відповідно до договорів, які не передбачають нарахування процентів або надання інших видів компенсацій як плати за користування такими коштами.
53. Податкове зобов'язання – загальна сума податку, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді.
54. Податковий вексель – це письмове безумовне грошове зобов'язання платника податку сплатити до бюджету відповідну суму коштів у порядку та терміни, що підтверджені комерційними банками шляхом авалю, який видається платником на відстрочення сплати податку на додану вартість, що справляється при імпорті товарів на митну територію України.
55. Податковий кредит – сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду.
56. Позиковий відсоток – це плата, що стягується кредитором з позичальника за користування позикою.
57. Позиковий капітал – це грошовий капітал, що використовується у підприємницьких цілях для надання позик на умовах зворотності й платності.
58. Портфельна інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку (за винятком операцій із скупівлі акцій як безпосередньо платником податку, так і пов'язаними з ним особами, в обсягах, що перевищують 50 відсотків загальної суми акцій, емітованих іншою юридичною особою, які належать до прямих інвестицій).
59. Поставка послуг – будь-які операції цивільно-правового характеру з виконання робіт, надання послуг, надання права на користування або розпорядження товарами, у тому числі нематеріальними активами, а також з поставки будь-яких інших, ніж товари, об'єктів власності за компенсацію, а також операції з безоплатного виконання робіт, надання послуг.
60. Поставка товарів – будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими

договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за компенсацію незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатної поставки товарів (результатів робіт) та операції з передачі майна орендодавцем (лізингодавцем) на баланс орендаря (лізингоотримувача) згідно з договорами фінансової оренди (лізингу) або поставки майна згідно з будь-якими іншими договорами, умови яких передбачають відстрочення оплати та передачу права власності на таке майно не пізніше дати останнього платежу.

61. Прибуток – це частина додаткової вартості, виготовленої, реалізованої й готової до розподілу, тобто частина чистого доходу, створюваного на підприємствах різних форм власності й використовуваного на цілі розширеного відтворення, економічного стимулювання працівників, соціальний розвиток підприємства, розрахунки з бюджетом.
62. Продаж товарів – будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівліпродажу, міни, поставки та іншими цивільноправовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію, незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів.
63. Проценти – доход, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених на визначений строк коштів або майна.
64. Пряма інвестиція – господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою.
65. Рахунковий чек – це письмове розпорядження чекодавця обслуговуючому банку оплатити чекоутримувачу зазначену в чеку суму коштів.
66. Рахунок вкладний (депозитний) рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, що передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент (доход) і підлягають поверненню клієнту.
67. Рахунок поточний – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів.
68. Резиденти – юридичні особи та суб'єкти господарської діяльності України, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), які створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням на її території.
69. Реінвестиція – господарська операція, яка передбачає здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок доходу (прибутку), отриманого від інвестиційних операцій.
70. Ринок товарів (робіт, послуг) – сфера обігу товарів (робіт, послуг), яка визначається виходячи з можливості покупця (продавця) реально

і без значних додаткових витрат придбати (продати) товар (роботу, послугу) на найближчій стосовно будь-якої із сторін договору території.

71. Роялті – платежі будь-якого виду, одержані як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо чи телевізійного мовлення; за придбання будь-якого патенту, зареєстрованого знака на товари і послуги чи торгової марки, дизайну, секретного креслення, моделі, формули, процесу, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).
72. Санаційний аудит – поглиблений аналіз фінансово-господарського стану підприємств, який здійснюється на підприємствах, що потрапили у фінансову кризу.
73. Санаційний прибуток – прибуток, який виникає внаслідок викупу підприємством власних корпоративних прав (акцій, часток) за курсом, нижчим за номінальну вартість цих прав, або внаслідок їх безкоштовної передачі для анулювання, а також за одержання підприємством безповоротної фінансової допомоги, у тому числі через списання кредиторської заборгованості.
74. Санація балансу – покриття віддображених у балансі збитків з допомогою санаційного прибутку. Основними фінансовими джерелами санації балансу є емісійні доходи, одержані в результаті зменшення (збільшення) статутного капіталу підприємства; резервні фонди; безповоротна фінансова допомога власників, кредиторів та інших заінтересованих в успішній діяльності підприємства осіб.
75. Санація підприємств – комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.
76. Справедлива ринкова ціна – це ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати за відсутності будь-якого примусу, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності – однорідних) товарів (робіт, послуг).
77. Супутні послуги – послуги, вартість яких включається відповідно до норм митного законодавства до митної вартості товарів, що експортуються або імпортуються.

78. Товари – матеріальні та нематеріальні активи, а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення.
79. Торгівля у розстрочку – господарська операція, яка передбачає продаж резидентом або нерезидентом товарів фізичним чи юридичним особам на умовах розстрочення кінцевого розрахунку, на визначений строк та під процент.
80. Факторинг – операція з переуступки першим кредитором прав вимоги боргу третьої особи другому кредитору з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу першому кредитору.
81. Фінанси – це сукупність специфічних економічних відносин, організованих державою, в процесі яких здійснюються процеси розподілу та перерозподілу; формування й використання фондів грошових коштів для здійснення економічних, соціальних і політичних завдань.
82. Фінанси підприємства – це система економічних відносин із приводу утворення і використання грошових доходів і нагромаджень підприємств у процесі розподілу сукупного суспільного продукту (ССП) і національного доходу (НД), створених на рівні підприємства.
83. Фінансова дисципліна – це зобов'язання підприємств і посадових осіб додержуватися режиму економії при використанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, норм і нормативів витрат, затверджених фінансовим планом, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками, постачальниками, споживачами й іншими контрагентами.
84. Фінансова допомога – безповоротна фінансова допомога або поворотна фінансова допомога.
85. Фінансова інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів.
86. Фінансова політика – це сукупність державних заходів щодо мобілізації фінансових ресурсів, їхнього розподілу й використання для здійснення державою своїх специфічних функцій.
87. Фінансова робота – це діяльність, спрямована на забезпечення виробництва фінансовими ресурсами і здійснення контролю виконання фінансової дисципліни.
88. Фінансова служба – це самостійний структурний підрозділ підприємства, що виконує визначені функції в системі його управління.
89. Фінансове планування – це процес визначення обсягу фінансових ресурсів підприємства за джерелами їхнього формування й напрямками їхнього цільового використання відповідно до виробничих і маркетингових показників підприємства в плановому періоді.
90. Фінансовий лізинг (оренда) – господарська операція фізичної або юридичної особи, яка передбачає відповідно до договору

- фінансового лізингу (оренди) передання орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.
91. Фінансовий менеджмент – це організація управління фінансовими потоками з метою найбільш ефективного використання власного і залученого капіталу й одержання максимального прибутку, за умов мінімізації як ризиків фінансової діяльності, так і витрат.
 92. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів.
 93. Фінансові інвестиції – це активи, які належать підприємству з метою збільшення прибутку, тобто одержання відсотків, дивідендів, зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора. Фінансові інвестиції, виходячи зі строку вкладень, розділяються на короткострокові, які легко реалізуються й здійснюються на строк менш одного року, і довгострокові, що направляються на придбання активів із тривалістю обороту більше одного року.
 94. Фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і надходження, що знаходяться в його розпорядженні і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат щодо розширеного відтворення, економічного стимулювання працюючих і забезпечення доходів власників.
 95. Фонди обігу – готова продукція на складі та відвантажена; кошти на рахунках у банках, дебіторська заборгованість.
 96. Фондовіддача основних засобів – показник ефективності використання основних засобів, що обчислюється як відношення обсягу реалізованої продукції до середньорічної вартості основних засобів.
 97. Функціональний капітал – величина власних оборотних коштів, яка характеризує ту частину власного капіталу підприємства, що є джерелом покриття поточних активів підприємства (тобто активів, які мають період обороту менший за один рік).
 98. Форвардний контракт – стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення такого форвардного контракту.
 99. Ф'ючерсний контракт – стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту.

100. Цінний папір – документ, що засвідчує право володіння або відносини позики та відповідає вимогам, установленим законодавством про цінні папери.
101. Чек грошовий – документ стандартної форми, який використовується для отримання підприємствами готівки з рахунків у банківських установах.
102. Чек розрахунковий – документ стандартної форми з дорученням чекодавця своєму банкові переказати кошти на рахунок пред'явника чека.
103. Чистий прибуток – прибуток підприємства, який залишається після сплати податку на прибуток.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

За модулем 1

Основна

1. Аніловська Г.Я., Висоцька І.Б., Козій І.С. Фінанси підприємств: курс лекцій .– Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 150с.
2. Біла О. Г. Фінанси підприємств : навч. посібник / О. Г. Біла. –Львів : Магнолія2006, 2009. – 382 с.
3. Буряк П. Ю. Фінанси : підручник / П. Ю. Буряк, С. Д. Смолінська, Н. Б. Татарин. – К. : ХайТек Прес, 2010. – 392 с. – Затв. МОН України.
4. Вдовенко Л.О. Фінанси Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів М-во освіти і науки України. – К.:ЦУЛ, 2010. – 152с.
5. Венгер В.В. Фінанси Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів Мво освіти і науки України. – К.:ЦНЛ, 2009. – 432с.
6. Кудряшов В. П. Курс фінансів : навч. посіб. / В. П. Кудряшов. – К. : Знання, 2008. – 431 с.
7. Гриб С.В. Фінанси підприємств в таблицях, схемах та тестах: навчальний посібник /С.В. Гриб, І.О. Болкунов. [2е вид., перероб. та доп.]. Львів: Магнолія, 2013. – 330 с.
8. Данілов О.Д., Т.В. Паєнтко. Фінанси підприємств у запитаннях та відповідях. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2011. 256 с.
9. Занько В.В. Фінанси підприємств: навчальний посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 126с.
10. Економіка та фінанси підприємства: методика розв'язання практичних задач: навч. посібник / [Л. О. Лігоненко, І. В. Височин, О. В. КорольоваКазанська та ін.]; Мво освіти і науки України, Київ. нац. торг.екон. унт. – К. : КНТЕУ, 2010. – 336 с.
11. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: : навч. посіб. / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 504 с. 6. Олександренко, І.В. Фінанси підприємств [Текст] : навч. посібник / І. В. Олександренко. – Львів : Академія технологій та бізнесу, 2012. – 538 с.
12. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 4е вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 240 с.
13. Потій В.З. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації Навч. посібник / Кол. авт.: В. З. Потій, Н. Д. Бабяк, Г. Ю. Жолнерчик та ін.; За ред. В.З. Потій. К.: КНЕУ, 2011. 244 с.
14. Романенко О.Р. Фінанси Підручник для студентів вищ. навч. закладів Мво освіти і науки України. – 4е вид., стереотип. – К.: ЦУЛ, 2009. – 312с.
15. Тарасенко, І. О. Фінанси підприємств : підручник / І. О. Тарасенко, Н. М. Любенко. – К. : КНУТД, 2015. – 360 с.

16. Теорія фінансів: Підручник / [Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л. та ін.]; за ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
17. Фінанси підприємств (за модульною системою навчання) [Текст] : теорет. практ. посіб. / В. П. Шило, С. Б. Ільїна, В. В. Барабанова, І. І. Криштопа. – 2ге вид. – К. : Кондор, 2011. – 429 с
18. Фінанси підприємств. Кер. кол. авторів: А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк, та ін.: К. : КНЕУ, 2011. – 552 с

Нормативно-правова

19. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2010, №5051, ст.. 572.
20. Податковий кодекс України від 23 грудня 2010 року №2856VI (зі змінами та доповненнями)
21. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/natsionalni-polozhennya-standarti-bukhgalterskogo-obliku?app_id=24

Додаткова

22. Благун І. Г. Фінанси : навч. посіб. / І. Г. Благун, Р. С. Сорока, І. В. Єлейко. – Львів : Магнолія–2006, 2008. – 314 с.
23. Гриб С.В. Фінанси підприємств в таблицях, схемах та тестах: навчальний посібник /С.В. Гриб, І.О. Болкунов. - [2-е вид., перероб. та доп.]. - Львів: Магнолія, 2013. – 330 с.
24. Загорський В. С. Фінанси : навч. посіб. / В. С. Загорський, О. Д.Вовчак, І. Г.Благун, І. Р.Чуй. – 2ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 247 с.
25. Леоненко П. М. Теорія фінансів: навч. посібник / П. М. Леоненко, П. І. Юхименко, А. А. Ільєнко та ін. ; за заг. ред. О. Д. Василика. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
26. Кремень О. І. Фінанси : навч. посіб. / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 412 с.
27. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: : навч. посіб. / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 504 с.
28. . Потій В.З. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації Навч. посібник / Кол. авт.: В. З. Потій, Н. Д. Бабяк, Г. Ю. Жолнерчик та ін.; За ред. В.З. Потій. - К.: КНЕУ, 2011. - 244 с
29. Тарасенко, І. О. Фінанси підприємств : підручник / І. О. Тарасенко, Н. М. Любенко. – К. : КНУТД, 2015. – 360 с.
30. Юрій С. І. Фінанси: підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.

Електронні джерела

31. Офіційний сайт Міністерства фінансів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua

32. Офіційний сайт Національного банку України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
33. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.portal.rada.gov.ua>
34. Офіційний сайт Міністерства економіки України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.
35. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. – Режим доступу: // <http://www.kmu.gov.ua>
36. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
37. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р № 463-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua.
38. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib-gw.univ.kiev.ua>.
39. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
41. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
42. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
43. Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lucl.kiev.ua>.

За модулем 2

Основна

1. Андріанова І. І. Фінанси підприємств. Практикум : навч.-метод. посібник / І. І. Андріанова, В. А. Ісайко. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2007. – 274 с.
2. Бердар М. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / М. М. Бердар. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
3. Брюховецька Н. Ю. Фінанси підприємств : навч. посібн. / Н. Ю. Брюховецька. – Донецьк : ДонУЕП, 2006. – 215с.
4. Буряковский В. В. Финансы предприятий [Электронный ресурс] / В. В. Буряковский. – Режим доступа : <http://books.efaculty.kiev.ua/finpd/1/r1/>.
5. Герасименко О. В. Фінанси підприємств: термінологічний словник для студ. екон. спец. / О. В. Герасименко, Г. О. Роганова. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – 148 с.
6. Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2004. – 432 с. 12. Лігоненко Л. О. Фінанси підприємства : підручник / Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва, Н. А. Гринюк. – К., 2007. – 491 с.
7. Кузенко Т. Б. Фінанси підприємств : конспект лекцій для студ. усіх спец. всіх форм навчання / Т. Б. Кузенко, Є. Ю. Кузькін, Н. В. Сабліна. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 168 с.
8. Король В. А. Фінанси підприємств : навчальний посібник [Електронний ресурс] / В.А. Король. – Режим доступу : <http://pulib.if.ua/book/55>.
9. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 4е вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 240 с.
10. Онисько С. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / С. М. Онисько, П. М. Марич. – Львів : «Магнолія 2006», 2008. – 367 с.
11. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін. – 6-ге вид. ; переробл. і виправ. – К. : КНЕУ, 2008. – 552
12. Романенко О.Р. Фінанси: Підручник для студентів вищ. навч. закладів М-во освіти і науки України. – 4е вид., стереотип. – К.: ЦУЛ, 2009. – 312 с.
13. Романенко О.Р., Огородник С.Я., Зязюн М.С. Фінанси: Навч.метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2009. – 108 с.
14. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: підручник [Електронний ресурс] / Р. А. Слав'юк. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/finansi/finansi_pidpriyemstv_-_slavyuk_pa.
15. Тарасенко, І. О. Фінанси підприємств : підручник / І. О. Тарасенко, Н. М. Любенко. – К. : КНУТД, 2015. – 360 с.
16. Фінанси підприємств: проблеми і перспективи: монографія : у 3 т. / М-во освіти і науки України, Київський нац. унт технологій та дизайну ; [М. Д. Білик, С. В. Захарін, Р. І. Заворотній та ін.] ; за ред. М. Д. Білик. – К. : ПанТот, 2012. – 336 с.
17. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посібн. / О. С. Філімоненков. – 2-ге вид. ; переробл. і допов. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.

18. Фінанси підприємств : навч. посібн. : курс лекцій / за ред. Г. Г. Кірейцева. – К. : ЦУЛ, 2009 – 412с.
19. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.

Нормативно-правова

20. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2010, №5051, ст. 572.
21. Податковий кодекс України від 23 грудня 2010 року №2856VI (зі змінами та доповненнями)
22. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України; Документ 2343-12, чинний, поточна редакція – Редакція від 04.06.2017, підстава 1983-19. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
23. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/natsionalni-polozhennya-standarti-bukhgalterskogo-obliku?app_id=24

Додаткова

24. Біла О.Г. Фінанси підприємств : навчальний посібник / О. Г. Біла. К. : Алерта, 2016. – 186 с.
25. Гаврилюк О. В. Тенденції антикризової модернізації інституціональної структури міжнародних фінансів / О. В. Гаврилюк // Фінанси України. – 2016. – № 2. – С. 7–27.
26. Грибіненко О. Економічний розвиток України в умовах покращення інвестиційного клімату / О. Грибіненко // Економічний простір. – 2017. – №117. – С. 7586.
27. Загорський В. С. Фінанси : навч. посіб. / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. – 2ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 247 с.
28. Затонацька Т. Світовий довід формування державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації / Т. Затонацька // ВІСНИК Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014. – №8(161). – С. 610.
29. Зовнішньоекономічна діяльність: Навч. посібник. / За ред. Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю. – К.: ЦУЛ, 2010. – 246 с.
30. Леоненко П. М. Теорія фінансів: навч. посібник / П. М. Леоненко, П. І. Юхименко, А. А. Ільєнко та ін. ; за заг. ред. О. Д. Василика. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
31. Піддібна Л. Інвестиційноінноваційні імперативи сучасної структурної політики / Л. Піддібна, М. Горобинська // Науковий журнал «Економіка розвитку». – 2016. – № 4 (80).
32. Пирог О.В. Структурні зрушення в економічному розвитку національного господарства України: галузевий розріз / О.В. Пирог // «Молодий вчений». – 2017. – № 4 (44). – С. 729735.

33. Румянцев А. П. Міжнародні фінансові відносини: Навч. посібник. / Румянцев А.П., Голюк В.Я., Тонких О.Г. – К.: ЦУЛ, 2009. – 204 с
34. Сусіденко О. В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методика, практика : монографія / О. В. Сусіденко. – Київ : Центр учб. літ., 2015. – 128 с.
35. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації: навч. посібник / [В. З. Потій, А. П. Куліш, С. В. Онищенко та ін.] ; за наук. ред. В. З. Потій; Мво освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. унт імені Вадима Гетьмана». – 2ге вид., переробл. і доповн. – К. : КНЕУ, 2013. – 238 с.
36. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень ; Нац. банк України, Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банків. справи Нац. банку України». К. : Центр учб. літ., 2015. 488 с.

Електронні джерела

37. Офіційний сайт Міністерства фінансів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua
38. Офіційний сайт Національного банку України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
39. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.portal.rada.gov.ua>
40. Офіційний сайт Міністерства економіки України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
41. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. – Режим доступу: // <http://www.kmu.gov.ua>
42. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
43. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р № 463-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon0.rada.gov.ua.
44. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib-gw.univ.kiev.ua>.
45. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
46. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
47. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
48. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
49. Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lucl.kiev.ua>.